

BIDRAG TILL
SVERIGES OFFICIELA STATISTIK.

H) Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser. Ny följd. 2.

ÅREN

1861—1865.

WESTMANLANDS LÄN.

---

1. Länets indelning och naturbeskaffenhet i allmänhet.

Länets gränser hafva under den period denna berättelse omfattar icke undergått någon förändring.

I länets *administrativa indelning* har icke heller någon förändring under perioden förekommit; dock har under år 1865 Länsstyrelsen hos Eders Kongl. Maj:t gjort underdånig framställning om delning af första länsmansdistriktet inom Westerås fögderi, så att utaf de socknar, hvilka tillhöra detta distrikt, nemligen östra delen af S:t Ilian, Skerike, Romfartuna, Skultuna, Haraker och Fläckebo, skulle S:t Ilians sockens östra del jemte Skerike och Skultuna komma att hädanefter utgöra ett särskildt distrikt, hvaremot det länsmansdistrikt inom Salbergs fögderi, som endast omfattar Huddunge socken, borde förenas med det distrikt af samma fögderi, som omfattar Wester-Löfsta och Enåkers socknar.

I *judicielt hänseende* har länets indelning så till vida blifvit förändrad, att hvad Eders Kongl. Maj:t, genom Nådigt Bref af den 7 December 1858, förordnat rörande det till länets 4:de domsaga hörande Ytter-Tjurbo härads skiljande ifrån berörde domsaga, och förening med Tuhundra, Siende och Snäfringe häraders domsaga, numera gått i verkställighet efter förre innehafvarens af sistnämnda domsaga Häradshöfdingen m. m. D. M. Troilii förlidet år inträffade död.

I allt öfrigt, hvad så väl länets indelning, som dess naturbeskaffenhet beträffar, får Länsstyrelsen i underdånighet åberopa den fullständiga redogörelse härom, som förekommer uti sist afgifna femårsberättelse.

De många *oregelbundenheter* uti länets administrativa indelning, som sedan längre tid tillbaka qvarstå, bestående deruti att delar af socknar tillhöra, dels annat län, dels olika fögderier inom länet, olika domsagor eller olika härader, förorsaka ofta olägenheter, och har underdånigt förslag till ett fullständigt afhjelpande af dessa olägenheter blifvit af Länsstyrelsen till Eders Kongl. Maj:t i underdånighet afgifvet den 22 December 1857.

2. Innevånare.

Uti Tab. N:o 1 redogöres för länets *folkmängd* enligt husförhørs- och mantalslängderna, äfvensom för Tab. N:o 1. antalet af från mantalspengar befriade personer, samt utskrifningsmanskaf och approberade beväringsskyldige.

INLEDNING

TILL

Bidrag till Sveriges officiella statistik. H, Kungl. Maj:ts befallningshavandes femårsberättelser, jämte Sammandrag för åren ... på Nådigaste befallning utarbetat och utgivet af Statistiska centralbyrån – Stockholm, 1863-1912.

Täckningsår: 1856/60-1901/05 = N.F., [1]-10.

Kungl. Maj:ts befallninghavande i Stockholms stad och i rikets 24 län avger underdåniga femårsberättelser av statistiskt innehåll.

Berättelserna består av två avdelningar.

Första avdelning består av följande rubriker:

- 1. Länets indelning och naturbeskaffenhet i allmänhet**
- 2. Innevånare**
- 3. Näringar**
- 4. Kommunikationsanstalter och varubyten**
- 5. Kameralförhållanden**
- 6. Politi.**

Andra avdelning är en tabellbilaga.

Statistiska centralbyrån samlar in och utger ett sammandrag för hela riket av samtliga femårsberättelsernas huvudsakliga innehåll.

Föregångare:

Kongl. maj:ts befallningshafvandes femårsberättelse för åren ... – Stockholm, 1823-1857.

Täckningsår: 1822-1851/55.

Innehållsförteckning.

	Sid.
Underdånig berättelse	1-28.
1. Länets indelning och naturbeskaffenhet i allmänhet.....	1.
2. Innevånare.....	1.
Tab. Litt. A. Folkmängdstillväxten.....	2.
Tab. Litt. B. Afslutade hemmansklyfnings- och jordafsöndringsförrättningar inom Westmanlands län...	3.
Tab. Litt. C. Hemmantal samt antal brukningsdelar, jordtorp m.m...	3.
Tab. Litt. D. Lefvande födde barn under åren 1856-65.....	4.
3. Näringar	5.
Tab. Litt. E. Skarpskytte-korpsernas effektiva styrka.....	5.
Tab. Litt. F. Areal af inägor, brukningsätt och jordförbättringar.....	7.
Tab. Litt. G. Spanmålspriser och arbetslöner.....	8.
Tab. Litt. H. Exekutiva försäljningar af för gäld utmätt fastighet.....	8.
Tab. Litt. I. Hästafveln vid Strömsholms stuteri.....	10.
Tab. Litt. K. Uppgift om skogshushållningen å Kronohemmansskogar, hvilka blifvit till traktuggning indelade.....	11.
Tab. Litt. L. Bergshandteringen.....	13.
Tab. Litt. M. Använd arbetskraft (utom vid Sala silfververk).....	13.
4. Kommunikationsanstalter och varubyten.....	16.
Tab. Litt. N. Quantiteter utskippade bergs och brukseffekter ifrån nedannämnde hamnplatser, jemte beloppet af influtna hamnintrader.....	20.
5. Kameralförhållanden	21.
6. Politi.....	22.
Tab. Litt. O. Länets Lasarett och Kurhus.....	23.
Tab. Litt. P. Tillväxten af Sparbanksdelägarnes antal och behållningar.....	24.
Tab. Litt. Q. Länets Brandstods-bolag.....	25.
Tab. Litt. R. Fattigvården.....	26-27.
Tab. Litt. S. Uppgift om insättningarne i Ränte- och Kapitalförsäkrings-anstaltens Afdelnings-kontor i Westerås.....	28.
Tabellbilagor	29-40.
Tab. N:o 1. Folkmängd.....	29.
Tab. N:o 2. Jordbruk.....	30.
Tab. N:o 3. Boskapsskötsel.....	31.
Tab. N:o 4. Skogshushållning.....	31.
Tab. N:o 5. Dödade rofdjur.....	32.
Tab. N:o 6. Af rofdjur dödade husdjur.....	32.

	Sid.
Tabellbilagor (Forts.).	
Tab. N:o 7 a. Bruk, grufvor, fabriker och manufaktur-inrättningar år 1865.....	33.
Tab. N:o 7 b. Handtverkerier år 1865.....	34.
Tab. N:o 8. Allmänna vägar, gästgifverier och skjutsning år 1865.....	34.
Tab. N:o 9 a. Sjöfart år 1865.....	35.
Tab. N:o 9 b. Handel år 1865.....	35.
Tab. N:o 10 a. Hemman och lägenheter m. m. å landsbygden år 1865...	36.
Tab. N:o 10 b. Jordområde och egendomar i städerna	37.
Tab. N:o 11. Laga skiften åren 1861-1865.....	37.
Tab. N:o 12. Krono-uppbörden.....	38.
Tab. N:o 13. Sparbankerna	40.
Tab. N:o 14. Fattigvården.....	40.

BIDRAG TILL
SVERIGES OFFICIELA STATISTIK.

H) Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser. Ny följd. 2.

ÅREN

1861—1865.

WESTMANLANDS LÄN.

---

1. Länets indelning och naturbeskaffenhet i allmänhet.

Länets gränser hafva under den period denna berättelse omfattar icke undergått någon förändring.

I länets *administrativa indelning* har icke heller någon förändring under perioden förekommit; dock har under år 1865 Länsstyrelsen hos Eders Kongl. Maj:t gjort underdånig framställning om delning af första länsmansdistriktet inom Westerås fögderi, så att utaf de socknar, hvilka tillhöra detta distrikt, nemligen östra delen af S:t Ilian, Skerike, Romfartuna, Skultuna, Haraker och Fläckebo, skulle S:t Ilians sockens östra del jemte Skerike och Skultuna komma att hädanefter utgöra ett särskildt distrikt, hvaremot det länsmansdistrikt inom Salbergs fögderi, som endast omfattar Huddunge socken, borde förenas med det distrikt af samma fögderi, som omfattar Wester-Löfsta och Enåkers socknar.

I *judicielt hänseende* har länets indelning så till vida blifvit förändrad, att hvad Eders Kongl. Maj:t, genom Nådigt Bref af den 7 December 1858, förordnat rörande det till länets 4:de domsaga hörande Ytter-Tjurbo härads skiljande ifrån berörde domsaga, och förening med Tuhundra, Siende och Snäfringe häraders domsaga, numera gått i verkställighet efter förre innehafvarens af sistnämnda domsaga Häradshöfdingen m. m. D. M. Troilii förlidet år inträffade död.

I allt öfrigt, hvad så väl länets indelning, som dess naturbeskaffenhet beträffar, får Länsstyrelsen i underdånighet åberopa den fullständiga redogörelse härom, som förekommer uti sist afgifna femårsberättelse.

De många *oregelbundenheter* uti länets administrativa indelning, som sedan längre tid tillbaka qvarstå, bestående deruti att delar af socknar tillhöra, dels annat län, dels olika fögderier inom länet, olika domsagor eller olika härader, förorsaka ofta olägenheter, och har underdånigt förslag till ett fullständigt afhjelpande af dessa olägenheter blifvit af Länsstyrelsen till Eders Kongl. Maj:t i underdånighet afgifvet den 22 December 1857.

2. Innevånare.

Uti Tab. N:o 1 redogöres för länets *folkmängd* enligt husförhørs- och mantalslängderna, äfvensom för Tab. N:o 1. antalet af från mantalspengar befriade personer, samt utskrifningsmanskaf och approberade beväringsskyldige.

Tab. Litt. A. Enligt 1860 års mantalslängder utgjorde folkmängden i länet 102,779 personer, eller i städerna 12,373 och på landet 90,406, hvaraf mantalsfria i städerna 5,369 samt å landet 43,372, utgörande de mantalsfria i städerna 43·3 % och å landet 47·9 % af hvarderas folkmängd, hvaremot vid 1865 års slut folkmängden hade växt till 108,240 personer, deraf i städerna 13,734 med 43·7 % och på landet 94,506 med 46·7 % mantalsfria personer. Då under qvinvennet 1856—1860 folkmängden ökat sig med 4·4 %, så har densamma under den femårsperiod denna berättelse omfattar växt med 5·3 %, deraf i städerna med ända till 11 %, men på landet endast till 4·5 %, beroende denna större folkökning förnämligast på det större öfverskottet af födde utöfver döde under sistberörde period än under den föregående. Tillväxten för hvarje år så väl genom öfverskott af födde, som genom inflyttning kan af bifogade Tab. Litt. A inhemtas.

Ehuru således folkmängdstillväxten, enligt hvad af föregående femårsberättelser inhemtas, redan under åren 1856—1860 varit större än någon föregående femårsberättelse angifver, och under sednare period ytterligare tillväxt, så och då den officiela befolkningsstatistiken visar, att folkökningen under sistberörde period utgjort å landsbygden inom hela Riket omkring 6 %, kan man med skäl fråga sig, hvarföre folkmängden inom detta län visar en tillväxt så betydligt under medeltalet för hela Riket, ett förhållande som lär gälla äfven inom öfriga omkring Mälaren belägna provinser. Den betydliga utflyttningen till Stockholm har redan uti Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes förra femårsberättelse blifvit antydd såsom en af de hufvudsakligaste skälen till detta undantagsförhållande, och om äfven närheten till hufvudstaden i allmänhet underhåller hos den yngre befolkningen den håg att se sig om och försöka sin lycka utom hembygden, som otvifvelaktigt i hög grad förefinnes hos Westmanlänningen, så torde ett skäl till den ringa folkmängdstillväxten äfven vara att söka uti den omständighet, att Westmanland är en uråldrig bygd, som tidigt blifvit bruten och som tills vidare och åtminstone intill dess dels förbättrade kulturmetoder blifva mera allmänna, dels genom afdikningar

Tab. Litt. A.

Folkmängdstillväxten.

	Folkmängd den 31 December.	Födde under året.	Döde under året.	Flere födde än döde.	Flere döde än födde.	Flere inflyttade än utflyttade.	Flere utflyttade än inflyttade.	Summa ökad folkmängd.	Summa minskad folkmängd.
Enligt Statistiska Byråns berättelser 1855.....	98,879								
» » » » 1856.....	99,118	2,764	2,556	208	—	31	—	239	—
» » » » 1857.....	98,646	2,856	3,366	—	510	38	—	—	472
» » » » 1858.....	99,707	3,184	2,522	662	—	399	—	1,061	—
» » » » 1859.....	101,148	3,384	2,163	1,221	—	220	—	1,441	—
» » » » 1860.....	103,300	3,385	1,769	1,616	—	536	—	2,152	—
Summa för perioden 1856—60				3,197	—	1,224	—	4,421	—
Enligt Statistiska Byråns berättelser 1860.....	103,300								
» » » » 1861.....	104,680	3,234	2,081	1,153	—	227	—	1,380	—
» » » » 1862.....	105,774	3,250	2,217	1,033	—	61	—	1,094	—
» » » » 1863.....	107,212	3,398	2,275	1,123	—	315	—	1,438	—
» » » » 1864.....	108,279	3,501	2,477	1,024	—	43	—	1,067	—
» » » » 1865.....	108,859	3,298	2,487	811	—	—	231	580	—
Summa för perioden 1861—65				5,144	—	415	—	5,559	—
Enligt mantalslängderna 1860.....	102,779								
» » 1861.....	103,374			1,153	—	—	558	595	—
» » 1862.....	104,526			1,033	—	119	—	1,152	—
» » 1863.....	105,813			1,123	—	164	—	1,287	—
» » 1864.....	107,656			1,024	—	819	—	1,843	—
» » 1865.....	108,240			811	—	—	227	584	—
Summa för perioden 1861—65				5,144	—	317	—	5,461	—

af de stora sankta trakter, som utåt flera af dess vattendrag förefinnas, ökad vidd af odlingsmark vinnes, icke erbjuder några fördelar, som locka till inflyttningar ifrån andra orter.

Bifogade Tab. Litt. B lemna upplysning om den ringa håg för hemmansklyfningar och jordaf- Tab. Litt. B. söndringar, som inom länet förefinnes, och under sådana förhållanden vill det synas klart, att folkmängdstillväxten icke kan fortgå med stora steg, emedan en hemmansdel icke för sin skötsel behöfver eller förmår föda utöfver ett visst antal personer, och jordägare i allmänhet äro, af fruktan för framtida fattigvårdstunga, obenägne att emottaga å sina ägor en större befolkning, än de kunna för jordens skötsel använda.

Tabellen Litt. C visar antalet brukningsdelar i förhållande till hemmantalet inom de olika fögde- Tab. Litt. C. rierna och gifver ett begrepp om jordens ringa styckning, äfvensom samma tabell upptager antalet torp, backstugor och lägenheter i förhållande till hemmantalet.

Sedligheten könen emellan har under det förflutna qvinqvenniet visat sig till och med mindre till- Tab. Litt. D. fredsställande än under det föregående. Närlagde Tab. Litt D visar antalet födde äkta och oäkta barn under åren 1856—1865. Att stadsbefolkningen är relativt till landtbefolkningen större inom detta än de flesta andra län, torde till någon del kunna förklara det nedslående förhållande, att provinsen Westmanland har, om Stockholms stad undantages, att uppvisa nära nog det största antal oäkta barn emot äkta, ett förhållande som fortfarit under hela den tid, för hvilken tabellen redogör. Man väntar förgäfvat, att den större upplysning, som med hvarje år allt mera kommer de arbetande klasserna till godo, skall förminska sedlighetsbrotten. Sederna hemtas icke ifrån skolan — de utgå ifrån hemmet, och det är endast den sannt religiösa och sedliga andan i hemmet, som förmår uppehålla dem. Med denna anda har äfven sedligheten gått under. En hos

Tab. Litt. B. Afslutade hemmansklyfnings- och jordafsöndringsförrättningar inom Westmanlands län.

	Hemmans-	Jordafsö-
	klyfningar.	ndringar.
	Antal.	Antal.
År 1861	5	1
» 1862	5	—
» 1863	8	2
» 1864	6	2
» 1865	10	1
Summa	34	6

Tab. Litt. C. Hemmantal samt antal brukningsdelar, jordtorp m. m.

Fögderi.	Folkmängd 1865.	Hemman- tal.	Medel- befolkning per hemman.	Brukningsdelar.		Jordtorp och andra lägenheter.	
				Antal.	Medeltal på hvarje helt hem- man.	Antal.	Medeltal på hvarje helt hem- man.
Westerås	15,881	615	25,82	722	1,17	690	1,12
Wäsby	10,893	488	22,32	937	1,92	473	0,96
Strömsholms	12,563	369	34,04	686	1,85	403	1,09
Kungsörs	16,332	572	28,55	1,095	1,91	886	1,55
Salbergs	19,954	523	38,15	1,654	3,16	964	1,84
Bergslags	18,883	281	67,19	1,611	5,73	520	1,85
Summa	94,506	2,848	33,16	6,705	2,34	3,936	1,38

qvinnan med hvarje år allt mer tilltagande fåfånga och lyx i klädsel torde äfven kunna antagas såsom en af de verksamt bidragande orsakerna till den ökade osedligheten.

Hvad *fyllerilasten* beträffar har under perioden icke någon anmärkningsvärd förändring visat sig. Konsumtionen af *öl* tilltager med hvarje år, och det ständigt växande antalet ölkrogar på landsbygden gör behovet af en allmän ordningsstadga för utöfvande af sådan utskänkning af nöden. I afvaktan derpå, har Konungens Befallningshafvande ansett lämpligt att genom kungörelse af den 9 Mars 1864 påbjuda vissa iakttagelser för dem som vilja dylik näring utöfva. Den utvidgade handels- och näringsfriheten lemna befolkningen flera försörjningsmedel än tillföre, men denna utvidgade frihet påkallar äfven kontroller öfver näringsutöfvande, der genom missbruk allmän ordning och sedlighet kan blifva förnärmad, och det har syns Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande uppenbart, liksom det af erfarenheten redan är bekräftadt, att vissa ordningsstadganden i afseende på ölutskänkning på landet äro nödvändiga, så vida det skall blifva möjligt för den fåtaliga landtpolisen att utöfva behöfliga kontroller. Befolkningen vare sig på lande teller i städerna äger icke den vackra instinkten att mellankomma för afstyrande af sådana lagöfverträdelse, som uppenbara sig uti allmän ordning störande osedlighet; och af den politiska och sociala uppfostran, som består denna befolkning af en press, som i flera år obehindradt fortsatt sina systematiska bemödanden att undergräfvat allt förtroende till embetsmän i allmänhet och synnerligast dem, åt hvilka ordningens upprätthållande är anförtrodd, kan svårligen väntas några för samhällsordningen gynnsamma frukter.

I afseende på klädedrägt, födoämnen och drycker är intet att tillägga vid hvad förra femårsberättelsen innehåller.

Ehuru gemensamma *andaktsöfningar* under ledning af lekmän fortfarande å ett eller annat ställe ägt rum, hafva dock icke några sådana schismatiska rörelser förekommit, som medfört bildande af särskilda församlingar.

I afseende å *byggnadssättet* torde kunna anmärkas, att, synnerligen i städerna, har mera allmänt börjat uppföras boningshus med användande till största delen af förut till husbyggnader begagnadt virke, hvilket, sammanfogadt med så kallade dymingar, uppreses i vägg och infälles med stockändarne uti horisontelt ligande öfver- och underslag, hvarefter den yttre sidan af huset förses med kalkrappning anbringad på i väggen fästade pinnar eller spjeler. Huruvida någon betydligare besparing vinnes genom detta byggnadssätt emot vanlig timring med knutar, beror af ortens pris på knutfört nytt byggnadstimmer, hvaremot hus uppförda på förenämnde sätt af resvirke hafva det företräde framför timrade byggnader, att de icke såsom de sednare till följd af timrets sammantorkning sjunka, derigenom hvarjehanda olägenheter uppkomma. Boningsrummen uti byggnader uppförda af resvirke och försedda med utvändig kalkrappning hafva derjemte visat sig vintertiden särdeles väl bibehålla värmen från eldstäderna, och sålunda äfven medföra besparing af brännmaterial. Tak af såkallade spjeller eller tunna spjeler af barrträd, klufna efter veden, hafva vunnit erkännande såsom

Tab. Litt. D.

Lefvande födde barn under åren 1856—65.

	1856.	1857.	1858.	1859.	1860.	1861.	1862.	1863.	1864.	1865.
Äkta.....	2,456	2,511	2,810	2,989	2,981	2,809	2,823	3,024	3,037	2,895
Oäkta.....	308	345	374	395	404	425	427	374	464	403
Summa	2,764	2,856	3,184	3,384	3,385	3,234	3,250	3,398	3,501	3,298
Emot 100 äkta barn komma oäkta	12,5	13,7	13,3	13,2	13,5	15,1	15,1	12,3	15,2	13,9

A n m.: Under det att år 1864 antalet ingångna äktenskap inom hela Riket utgjorde 0,69 % af befolkningen, hafva antalet giftermål inom Westmanlands län utgjort ända till 0,73 %.

både ändamålsenliga och billiga. På mera dyrbara byggnader börjar skiffer att uttränga jernplåt såsom tak-täckningsämne.

Nyttan och behovet af en allmän folkbevapning har inom detta län blifvit på ett tillfredsställande Tab. Litt. E. sätt erkänd. Sedan här, såsom annorstädes, städerna föregått med exempel, har öfverallt på landsbygden skarpskytteföreningar bildat sig och utgjorde vid tiden för 1865 års täflingsskjutningar antalet af de aktiva medlemmarne 2,725, fördelade på 16 särskilda föreningar, organiserade i enlighet med Kongl. Maj:ts Nådiga Förordning af den 8 Mars 1861. Rörande effektiva styrkan af hvarje särskild skarpskyttekorps, de anslag som blifvit använda till Instruktörers aföning, inköp af ammunition, äfvensom till målskjutningspremier, lemna vidfogade Tab. Litt. E närmare upplysning. Föreningarne hafva tills vidare blifvit indelade uti 3 målskjutningsdistrikter, och täflingarne bestämda att försiggå, dels i Sala stad, dels vid Nora sockenkyrka, belägen i nordöstra delen af länet, dels omvexlande uti städerna Westerås, Köping och Arboga, efter derom af Länsstyrelsen utfärdade kungörelser.

3. Näringar.

A) och B) *Jordbruk och Boskapsskötsel.* Sedan Eders Kongl. Maj:t genom Nådigt Bref af den 3 Mars 1865 förordnat, dels att »början till ett fortgående, mer och mer fullständigt, insamlande af uppgifter till Rikets Jordbruksstatistik» borde samma år göras, dels att ifrån och med den femårsperiod, vid hvars början sådan bearbetning af jordbruksstatistiken komme till stånd, de till nämnde statistik hörande uppgifters insamlande genom Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes försorg borde för femårsberättelserna upphöra; hafva till länets Hushållnings-sällskap ingått fullständiga primär-uppgifter ifrån samtliga städer och socknar. Likasom Länsstyrelsen vid förra femårsberättelsens afgifvande ansåg de uppgifter öfver jordbruksförhållandena, hvilka år 1859 till Kongl. Finans-Komitén blifvit ifrån länet afgifna, böra läggas till grund för uppgifterna

Tab. Litt. E.

Skarpskytte-korpsernas effektiva styrka.

	Aktiva medlemmar d. 17 Juli 1865.	Anslag till Instruktörrens aföning.		Anslag till målskjutnings-ammunition och premier			
				af Staten.		af Lands-tinget.	
		R:dr	R:mt.	R:dr	R:mt.	R:dr	R:mt.
Westerås stads Skarpskytteförening	244		150				
Arboga d:o d:o	217		220				
Sala d:o d:o	558		380				
Köpings stads och Åkerbo härads Skarpskytteförening.....	365		160				
Strömsholms d:o	118		100				
Wagnsbro d:o	125		100				
Öster-Wähla d:o	101		70				
Harbo d:o	58		60				
Nora d:o	78		60				
Skultuna d:o	82		70				
Harakers och Romfartuna d:o	159		120				
Simtuna, Altuna och Frösthults d:o	130		100				
Thorstuna d:o	164		130				
Norbergs d:o	56		70				
Skinskattebergs d:o	200		150				
Tärna d:o	70		60				
Summa	2,725		2,000	680		1,000	

till samma femårsberättelse, såsom de tillförlitligaste, som då kunde erhållas, likaså anser sig Länsstyrelsen äfven nu böra för samma ändamål hufvudsakligen begagna förberörde 1865 års primäruppgifter; och då det är uppenbart, att de uppgifter rörande jordbruket, hvilka hittills blifvit insamlade genom Kronobetjningens försorg, icke kunnat göra anspråk på större tillförlitlighet, har det syntes Länsstyrelsen, som ett sammanställande af dylika uppgifter för de första fyra åren af nu ifrågavarande period, med det 5:te årets primäruppgifter, blefve mera förvillande än upplysande. Då nu länet under den förflutna femårsperioden, med undantag för år 1861 och, hvad vårsåden beträffar, äfven år 1863, haft fullt medelmåttiga skördar, torde också sanningen närmast träffas genom antagande af 1865 års primäruppgifter såsom ungefärligt medeltal för hela provinsen.

Länsstyrelsen hyser den öfvertygelsen, att Eders Kongl. Maj:ts Nådiga Beslut om årliga uppgifters insamlande för jordbruksstatistiken skall blifva af särdeles gagneligt inflytande på jordbrukets framtid. Derigenom att statistiken följer jordbruket i spåren, blifva de olika kulturmethodernas utbredning känd, bristerna lagda i dagen, resultaterna af förvända metoder uppenbarade och de hinder, hvilka ställa sig i vägen för jordbrukets utveckling till något bättre, åskådliggjorda, hvarigenom bedömandet af de åtgärder, som kunna finnas ändamålsenliga för bristernas afhjelpande eller undanröjandet af hindren, betydligt underlättas. I fall jordbruket misstänkes att antaga en för dess framtida bestånd eller utveckling vådlig riktning, äro genast siffrorna till hands för att vittna om sanningen.

En sådan för Sveriges jordbruk högst vådlig riktning anser Länsstyrelsen redan hafva uppenbarat sig uti den år efter år allt mera tilltagande hafreodlingen. Westmanland företer icke något undantag ifrån den allmänna sköfving af jordkapitalet, som genom den forcerade hafreodlingen inom Riket pågår. Derigenom att saluvärdet af landbrukets produkter icke stegrats i bredd med priset på arbetskrafter, har jordbrukaren funnit behöfligt att med plogens biträde skaffa sig större fält att beså för att vinna större skörd och derigenom möjligheten att bereda sig en lika stor nettoinkomst som tillföre, och en kort tids erfarenhet har visat honom, att denna method gifver hastigare inkomst, än den att öka den redan odlade jordens växtkraft genom ändamålsenlig kultur och att endast bryta nya fält i den mån, som tillgängligt förlagskapital tillåter honom att ändamålsenligt sköta på en gång den gamla åkerjorden och de nya fälten. Den som utan närmare forskning fäster sig vid de ständigt växande siffror, som representera »åker och annan odlad jord», kan tro sig äga skäl att glädjas öfver odlingens framsteg och jordbrukets förkofran, men den som tager jordbruksstatistiken i något närmare betraktande och som vet, hurusom hafreodlingen hos oss år efter år suger de nya fältens must och mærg, utan att gifva dem någon ersättning tillbaka, han äger — utur statsekonomisk synpunkt — ingen orsak att fröjdas öfver de »nya skördarnas guld», emedan han vet, att med hvarje hafretunna, som exporteras, går äfven en del af landets jordkapital förloradt.

Tab. Litt. F o. N:o 2. Efter att hafva redogjort för denna jordbrukets missriktning, hvilken hotar med betänkliga följder, får Länsstyrelsen i underdånighet hänvisa, dels till Tab. Litt. F, uti hvilken redogörelse lemnas för hela jordarealen samt särskildt för tunnlandtalet af den odlade jorden och den naturliga ången, äfvensom bruknings-sättet, särskildt för städerna och landet, jemte jordförbättringar, dels till Tab. N:o 2 i slutet af berättelsen, beträffande den odlade jordens användande, utsäde, skörd m. m.

De hufvudsakligaste åtgärder till jordbrukets förkofran, som under denna femårsperiod blifvit af länets Hushållnings-sällskap vidtagna, äro följande:

1:o) Hafva blifvit antagna:

A) En *Länsagronom* med fast lön och skyldighet att betjena reqvirenter emot 2 R:dr R:mt för hvarje förrättningsdag;

B) Tvenne *Länsdikare*, aflönade af Sällskapet, hvilka emot ett dagsarfvode af 1 R:dr R:mt leda och utföra täckdikningsarbeten;

C) En *Länsträdgårdsmästare*, som för sitt biträde af reqvirenter erhåller 1 R:dr 50 öre om dagen;

D) En *Länsmejerska* med fast lön och ett arfvode af 1 R:dr R:mt för hvarje förrättningsdag.

Alla dessa biträden erhålla af reqvirenterna fri skjuts till två mil ifrån förrättningsstället. Öfriga resekostnader bestridas af Sällskapet.

2:o) *Odlingslån* hafva blifvit af Sällskapets medel utlemnade till mindre jordbrukare.

3:o) *Distriktsmejerier* hafva erhållit låneunderstöd på billiga vilkor.

4:o) *Odlingsbelöningar* hafva blifvit utdelade och

5:o) Hafva årliga *landbruksmöten* i förening med *täflingsexpositioner* af kreatur, redskap, maskiner och husflitens alster årligen blifvit hållna, dels å landsbygden, dels i städerna, äfvensom täflingsplöjningar och mindre expositioner årligen ägt rum inom de särskilda föreningsdistrikterna.

Jordbrukets framsteg under sednaste femårsperiod äro omisskänneliga. Hägen för en förbättrad kultur är liflig, hvilket bäst ådagaläggas af det förhållande, att Länsagronomen och Länsdikarne hafva varit sysselsatte under hela den tid af året, de kunnat arbeta på fältet. Vid de flesta större egendomar är vaxelbruk infördt och foderodling utvidgas allt mer och mer.

Likväl arbetar jordbrukaren under ogynnsamma förhållanden. Tillfälle till erhållande af förlag emot billiga vilkor felas, emedan ingen af de penningeinrättningar, som hafva förlag att erbjuda, kan af jordbrukaren, utan allt för stora uppoffringar, begagnas. Sedan räntan blifvit fri, hafva äfven kapitalerna alltmera börjat få tycke för friheten och älska mindre att vara stadigt fastlästa i jordegendom, än att fritt röra sig på penningemarknaden till tjänst för de affärsmän eller industriidkare, som bäst vilja betala.

På sätt tillförene blifvit nämndt, hafva icke heller *spanmålspriserna* hållit jemna steg med *arbets-* Tab. Litt. G. *priserna* och Tab. Litt. G å följande sida visar, så väl å ena sidan de under perioden gängse sädespriserna, här upptagna efter markegången för året, samt priserna på ständigt och tillfälligt arbetsbiträde, som ock å andra sidan de sädes- och arbetspriser, som, då uppgifterna till Kongl. Finans-Komitén aflemnades, antogos hafva varit gällande för 25 år sedan.

Tab. Litt. F. Areal af inägor, brukningssätt och jordförbättringar.

	Odlad jord.					Naturlig äng.	Jordförbättringar.					
	I 2- och 3-skiftesbruk.	I vaxelbruk.	I koppelbruk.	Ej uppgifvet brukningssätt.	Summa odlad jord.		Nyodling 1865.	Genom underdikning. (Totalareal).	Genom mergling 1865.	Genom vattenaf-tappning 1865.	Genom ängsvattning. (Totalareal).	Skogsplanteringar och skogssådd 1865.
T u n n l a n d.												
Westerås fögderi.....	17,328,02	10,437,23	2,009	14,969,27	44,744,20	15,205,07	416	1,244,16	—	32	203	61
Wäsby »	2,530,31	1,240	—	26,223,08	29,994,07	13,131,15	67	381,21	4	—	—	—
Salbergs »	15,114,17	2,306	656,29	17,327,07	35,404,21	45,255,13	519	156	—	—	—	—
Bergslags »	440,19	3,547	—	15,752,27	19,740,14	28,969,08	75	322	6,16	—	—	229,16
Strömsholms »	13,511,24	4,373,10	1,745,24	10,726,17	30,357,11	11,911,29	335	291	—	—	30	120
Kungsörs »	20,602,18	9,441,03	6,370,13	7,959,31	44,374,01	9,563,09	207	1,035,16	—	1,332	210	325
Summa för landet	69,528,15	31,345,04	10,782,02	92,959,21	204,615,10	124,036,17	1,619	3,430,21	10,16	1,364	443	735,16
Westerås stad.....	—	1,309,31	—	—	1,309,31	62,25	—	50	—	—	—	—
Sala »	—	—	—	2,683,23	2,683,23	1,902,19	—	—	—	—	—	—
Arboga »	1,108	100	—	188	1,396	—	—	40	—	—	—	1,16
Köpings »	26,13	654	—	—	680,13	144,03	—	—	—	—	—	25
Summa för städerna	1,134,13	2,063,31	—	2,871,23	6,070,03	2,109,15	—	90	—	—	—	26,16
Summa Summarum	70,662,28	33,409,03	10,782,02	95,831,12	210,685,13	126,146	1,619	3,520,21	10,16	1,364	443	762

Alla förenämnda orsaker hafva samverkat till jordvärdets fall och jordbrukets betryck. Likväl hafva dessa för jordbruket ogynnsamma förhållanden icke förmått att inom detta län framkalla sådana rubbningar i välståndet och den personliga krediten, som uti en del andra provinser. Utan att derföre vara mera sparsam, har Westmanlänningen, uti hvars lynne det icke ligger att kasta sig in i vågsamma företag, bättre lyckats att bibehålla fattningen under de få för Sverige så skickelsedigra åren, då en särdeles gynnsam exporthandel till en högst ovanlig grad ökade landets penningetillgångar. Egendomsköpen hade icke under denna korta tid hunnit taga den utsträckning inom detta län, som i de mera sydligt belägna landskaperna. I stället för att kasta sig in i svindlande egendomsköp, hvilka sedan penningetillgången minskats bringat så många jordägare på obestånd, begagnade Westmanlänningen de goda årens öfverskott att dermed bota de refvor, som ännu återstodo efter 1843, 1844 och 1845 årens missväxter. Huru vingleriet förstört den enskilda krediten ådagaläggas af de betydliga penningebelopp, som strömma till privatbankerna, hvilka, om de än betala lägre ränta än den enskilde låntagaren, likväl lyckats bibehålla allmänhetens förtroende.

Tab. Litt. H. Antalet *exekutiva fastighetsförsäljningar* utgör otvifvelaktigt en måttstock på befolkningens ekonomiska ställning, och Länsstyrelsen har derföre i Tab. Litt. H redogjort för antalet exekutiva fastighetsförsäljningar

Tab. Litt. G.

Spannålspriser och arbetslöner.

	Markegångspriser för året.				Vanlig årslön för		Dagsverkspris på arbetarens egen kost.			
	Hvete	Råg	Korn	Hafre	Dräng.	Piga.	Sommar.		Vinter.	
	per Tunna.						Mans.	Qvins.	Mans.	Qvins.
1861.....	22,50	17,50	14,50	7,20	120—150	50—60	1,50—1,00	0,75—0,50	0,75—0,50	0,50—0,33
1862.....	20,50	15	12	6,50						
1863.....	17,64	13,35	10,96	5,77						
1864.....	16	10,58	9	4,97						
1865.....	18,01	12,03	10,01	5,98						
Medeltal	18,93	13,60	11,29	6,08						
1830.....	16,50	11,50	9	4,75	40—60	20—30	0,67	0,33	0,50	0,25
1831.....	20	14,75	13,50	6,50						
1832.....	16	10,50	9	5						
1833.....	13,50	9,75	7,50	4,50						
1834.....	18	10,50	9,50	5						
Medeltal	16,80	11,40	9,70	5,15						
Då uppgifterna till Finans-Komitén afgåvos antogs följande priser hafva varit gällande för 25 år sedan.....										

Tab. Litt. H.

Exekutiva försäljningar af för guld utmätt fastighet.

	Å landet.		I städerna.		Summa antal auktioner.
	Antal auktioner.	Hem-mantal.	Antal auktioner.	Antal gårdar, tomter eller jordar.	
1861.....	4	14 $\frac{1}{2}$ *)	2	2	6
1862.....	5	21 $\frac{1}{2}$	1	2	6
1863.....	3	1 $\frac{1}{2}$	1	2	4
1864.....	5	3 $\frac{1}{2}$	1	2	6
1865.....	8	5 $\frac{1}{2}$	2	4	10
Summa	25	14 $\frac{1}{2}$	7	12	32

*) Deautom en qvarn.

under de sistförflutna 5 åren, särskildt för landet och städerna. Om innevarande år 1866 visade ett mindre gynnsamt förhållande, skulle sådant sannolikt icke väcka någons förundran, men Länsstyrelsen får i underdånighet upplysa, att endast 6 exekutiva fastighetsauktioner å landet blifvit under innevarande år första gången kungjorda å tillsammans ~~4773~~ dels mantal, med en värderingssumma af 55,350 R:dr, hvarifrån dock rätteligen bör afdragas $\frac{1}{4}$ mantal, värderadt till 33,000 R:dr, hvarå utmätning skett till följd deraf, att fastigheten fallit i händerna på en främmande egendomsmånglare, hvilken, sedan han utplundrat egendomen, låtit exekutiv auktion öfvergå densamma.

Vid *Landbruksskolan* å egendomen Julpa hafva årligen i medeltal 12 fria och 3 betalande lärlingar njutit undervisning, och af dessa hafva 40 ifrån skolan afgått, af hvilka

18 erhållit rättareplatser inom länet;

3 återgått till föräldrarnes jordbruk;

10 erhållit anställning inom Stockholms län, deraf 8 såsom rättare, 1 såsom bokhållare och 1 såsom inspektor;

5 erhållit rättareplatser inom Nyköpings län;

3 dito inom Fahlun län;

1 dito inom Westerbottens län.

S:a 40.

Årligen har i medeltal värdet af den vid skolan till afsalu tillverkade redskap utgjort 2,000 R:dr. 60,000 stycken mur-, tak- och rörsten äro årligen tillverkade, och har under sista femårsperioden 20 tunnlands nyodling blifvit fullbordad, besädd med höstsäd och igenlagd till vall.

Boskapsskötseln har under det senaste qvinquenniet så till vida gått framåt, att jordbrukaren, som med hvarje år lärt sig att draga allt större inkomst af ladugården, funnit, att sådant icke kan ske utan en rikligare utfodring än vanligt. Försäljning af mejeriprodukter på Stockholm har också under senaste femårsperioden varit i stark tillväxt.

Någon allmännare håg för anskaffande af ädlare afvelsdjur till kreatursracens förbättrande förefinnes likväl ännu icke hos allmogen, som mera ser på kostnaden för ögonblicket, än fördelarne för framtiden. Boskapen, uppfödd i trånga, mörka och qvafva stallar, har utvecklats sig under en svag vinterfodring och magra sommarbeten och är derföre småväxt. Undantag härifrån företer dock vestra delen af länet, der boskap uppfödes; känd såsom särdeles mjölkgifvande. De utmärkta beten, som finnas uti denna trakt i förening med en större tillgång på stråfoder, har uppehållit en i afseende på mjölkrikedom och till någon del äfven yttre former konstant kreatursstam, hvilken anses räkna sina anor allt ifrån ett af Konung Carl XI vid Kungsörs Kungsladugård uppställt holländeri af utländska djur. Af den anledning att mjölkdjur af denna race — kallad Strömsholms-racen — väckt uppmärksamhet och efterfrågan på andra orter, bildades år 1862 af enskilde personer inom länet ett bolag för inköp af utmärktare dylika djur, till bildande af ett stamholländeri. Vid detta holländeri, stationerad hos en framstående jordbrukare i trakten af Köping, hafva omkring 70 kalvar blifvit uppfödda till afvelsdjur, deraf större delen äro spridda i orten.

Ett af *Statens stamholländerier* har år 1861 blifvit inom länet stationerad hos en entreprenör, känd såsom utmärkt kreatursuppfödare, och har detta holländeri fått vitsord om sig att hafva intagit nära nog det främsta rummet i afseende på utfodring och vård samt mjölkningsresultater.

Köttpriset håller sig ännu alltför lågt för att djurs uppfödande till slagt kan mera allmänt ifrågakomma, och så länge icke uppköpare af slagtdjur för export uppstå inom landet, kan det tillfälle till sådan export, som blifvit jordbrukaren beredt, svårligen komma att mera allmänt begagnas, emedan den mindre

jordbrukaren icke kan underkasta sig den risk, som är med transporten öfver hafvet och den ovissa försäljningen förenad.

I allt fall är boskapskreaturet icke att betrakta annorlunda än såsom en machin för fodrets tillgodogörande, och då erfarenheten visat att köttansättning och mjölkproduktion icke förmå utbilda sig bredvid hvarandra annorlunda, än att den ena egenskapen förkofras på bekostnad af den andra, är det under sådana förhållanden klart, att jordbrukaren väljer det sätt för fodrets tillgodogörande, som med afseende å lokala förhållanden är för honom det mest ekonomiska — maskinen må i öfrigt för kännaren presentera sig med mer eller mindre runda eller kantiga behag. Det är emellertid otvifvelaktigt, att stegrade köttpriser och deraf föranledd håg för uppfödande af gödboskap skulle i högst väsentlig mån gagna jordbruket, derigenom att landtmannen beredd tillfälle att med större fördel än för närvarande tillgodogöra sin skörd för producerande af kött. De växtnäringssämnen, skördarne beröfva jorden, kunde till större delen på sådant sätt åter komma jorden tillgodo och det nu rådande utsugningssystemet hejdas.

Intresset för *trädgårdsskötsel* och *fruktträdsodling* har under det senaste qvinqvennet märkbart ökats, och de många requisitioner, som på länsträdgårdsmästarens biträde ingått, ådagalägga att förhållandet är sådant.

Sedan förslag till bildande af ett aktiebolag för inköp af en mindre egendom, hvilken borde upplåtas till trädgårdsodling och företrädesvis för anläggande af en fruktträdskola, förfallit af den anledning, att behöfligt antal aktier icke tecknats, bildades år 1861 Westmanlands Trädplanterings-förening, ställd på aktier, i ändamål att inom länet uppmuntra och sprida håg för trädplantering, för hvilket ändamål föreningen anlagt och med understöd af länets Hushållnings-sällskap bekostar vården af en trädskola invid Westerås stad. På underdånig framställning af föreningens bestyrelse har Eders Kongl. Maj:t, genom Nådigt Bref af den 21 April 1865, förordnat om inköp på statens bekostnad af fruktträdstelningar ifrån en inom länet sedan flere år tillbaka af enskild person anlagd trädskola, hvilka telningar blifvit till föreningens trädskola förflyttade för att der vårdas; i sammanhang hvarmed Eders Kongl. Maj:t beviljat skolan ett årligt statsanslag af 100 R:dr R:mt, emot förbindelse för aktieegarne att från och med år 1867 och allt framgent årligen, så länge berörde anslag utgår, tillhandahålla vederbörande skolstyrelser inom länet 200 stycken till utplantering tjenliga äktade fruktträd till ett pris af 50 öre stycket.

Tab. Litt. I. *Hästafveln* inom länet synes under de senast förflutna 5 åren hafva gjort icke obetydliga framsteg. Vid de årliga husdjursexpositionerna har ett stort antal välbildade och väluppfödda hästar, tillhörande personer af allmogeklassen, uppvisats och blifvit prisbelönt. Otvifvelaktigt är att stuteriet vid Strömsholm väsentligt bidragit till hästafvelns förbättrande. Förhållandet med hästafveln vid detta stuteri under åren 1861—65 inhämtas af Tab. Litt. I.

Tab. Litt. I.

Hästafveln vid Strömsholms stuteri.

	A n t a l.						Af stuteriets hingstar betäckta			Vid stuteriet födda föl.		
	Hingstar			Ston			Ston tillhörande stuteriet.	Ston tillhörande private.		Hingst-föl.	Stoföl.	Summa.
	öfver 4 år gamla.	under 4 år gamla.	Summa.	öfver 4 år gamla.	under 4 år gamla.	Summa.		Vid Strömsholm.	Å andra orter inom länet.			
År 1861.....	48	54	102	44	48	92	44	181	49	15	13	28
» 1862.....	49	58	107	45	50	95	44	127	98	16	20	36
» 1863.....	47	51	98	45	48	93	44	165	103	10	13	23
» 1864.....	47	46	93	44	35	79	44	111	61	17	20	37
» 1865.....	49	46	95	43	54	97	44	135	84	14	16	30
Summa							220	719	395	72	82	154

Antalet *vinterfödda kreatur* vid 1865 års slut inhemtas af Tab. N:o 3.

Tab. N:o 3.

Några *farsoter* ibland husdjuren hafva icke förekommit. Enligt uppgift ifrån Länsdjurläkaren, hafva utaf honom blifvit under perioden behandlade 1,229 hästar, 1,151 hornboskap, 57 får, 91 svinkreatur och 102 hundar. Hos hästar hafva allmännast förekommit qvarka, kolik, mugg och yttre åkommor; hos hornboskapen trumsjuka, kolik, blodstallning, kalfningsfeber och bleksot; hos svinkreaturen mjeltbrand och hos hundar valpsjuka. Springorm, införd ifrån Falu län, har sporadiskt förekommit hos 6 hästar, af hvilka 5 blifvit kurerade och en såsom obotlig dödad. Tvenne af rots angripna hästar hafva äfven såsom obotliga och till förekommande af smittans spridande blifvit dödade.

C) För *skogshushållningen* redogöres i Tab. N:o 4.

Tabb. N:o 4 o. Litt. K.

Häradsallmänningarnes antal är 10, på sätt uti förra femårsberättelsen blifvit uppgifvet. Under åren 1861—1865 hafva dess skogar lemnat afkastning i enlighet med uppgifterna uti Tab. N:o 4. Af denna afkastning har 2,081,968 kubikfot virke blifvit utlemnadt till allmänningsintressenterna och 654,626 kubikfot försåldt för allmänningsskassornas räkning. Kostnaden för skogsodling å allmänningarne har utgjort under de senaste 5 åren 5,889 R:dr 18 öre. Kassornas inkomster, hvilka hufvudsakligen bestå uti försålda skogseffekter och afgifter för till intressenterna utsynadt virke, hafva uppgått till 42,760 R:dr 5 öre, och utgjorde deras behållning vid sista bokslutet 9,517 R:dr 83 öre. I anseende dertill, att den under 1863 års stormar fällda skog först bordt upptagas och användas, hafva under de sist förflutna åren endast 2,679 kvadratref

Tab. Litt. K. Uppgift om skogshushållningen å Kronohemmansskogar, hvilka blifvit till traktuggning indelade.

	Indelade år	Areal vid periodens slut.	Till ordnad skogshus- hållning indelade	Afverkningsbelopp		
				År.	utfördt i	
					kvantitet. Kub.-fot.	penninge- värde. R:dr R:mt.
Militie boställen.						
Lyftinge i Bro socken.....	1848	2,720	2,062	Afkastningen lika för hvarje år.	11,300	452
Norr Ål i W. Fernebo socken.....	1859	6,009	4,167		23,000	690
Hallsta och Hacksätra i Dingtuna socken.....	1865	1,332	1,029		6,000	240
Civile boställen.						
Öster Skogsta i Lillhärads socken.....	1859	396	338		2,300	92
Eckleslastika boställen.						
Bro Kyrkoherdeboställe.....	1850	1,759	1,339		6,700	201
Arboga d:o.....	1857	923	807		3,200	160
Setterbo d:o.....	1857	508	440		1,500	60
Fläckebo d:o.....	1858	1,277	1,260		8,300	249
Wester-Wåla d:o.....	1861	4,745	3,204		19,800	550
Skinskattebergs d:o.....	1861	4,131	3,099		18,600	515
Ytter-Råby Komministerboställe i Lillhärad.....	1862	518	465		3,400	136
Badelunda Kyrkoherdeboställe.....	1863	689	633		4,000	160
Ramnäs d:o.....	1864	7,788	5,008		31,600	875
Öfriga Kronohemmans skogar.						
Strömsholms Stuteri och Kungsladugård jemte till Stuteriet hörande Libergs allmanning.....	1852	3,412	3,164		19,200	950
Johannisbergs Kungsladugård.....	1848	4,620	4,048		38,800	1,940
Summa		40,827	31,063		197,700	7,270
Sålledes blifver sammanlagda afkastningen under åren 1861—1865.....					988,500	36,350

blifvit traktuggne. 4,000 kvadratref hafva under perioden blifvit bragte till återväxt, dels genom naturlig sådd, dels genom sådd ur hand och dels genom plantering.

Sockenallmänningarne äro skiftade och uthuggna, med undantag af Nora allmänning, som är anslagen till Sala silfververk.

Äldre *ekeplanteringar* finnas ej, men vid Strömsholms Kungsgård hafva under perioden 20,000 plantor blifvit utsatta.

Å Köpings stads utmark har ifrån och med år 1861 ytterligare omkring 260 kvadratref blifvit planterade med lärkträd, björk, tall, gran och bokplantor.

Å den så kallade Stallhagen invid Westerås har äfven plantering af lärkträd och björk ägt rum.

Arealen af de *privatskogar*, hvilkas förvaltning blifvit åt Jägeritjenstemän uppdragen, utgör 244,720 kvadratref, hvaraf under nu ifrågavarande 5 år omkring 17,700 kvadratref blifvit totalhuggne, och 20,800 kvadratref bragte till återväxt, dels genom naturlig sådd, dels genom sådd utur hand och dels genom plantering.

Tab. N:o 5. D) *Antalet dödade rofdjur* förekommer uti Tab. N:o 5. Efter det, att ifrån och med 1865 premier för dödade rofdjur börjat utgå af allmänna medel, hafva de särskilda föreningarne för befrämjande af rofdjurs utödande utan skallgång, upphört.

I öfverensstämmelse med Eders Kongl. Maj:ts Nådiga Cirkulär af den 21 Oktober 1864 har länets Jagtkassa, utgörande ett belopp af 1,460 R:dr 49 öre, blifvit till länets Landsting öfverlemnad.

Tab. N:o 6. E) *Redogörelse för af rofdjur dödade husdjur* förekommer uti Tab. N:o 6.

Biskötseln, som i de trakter, der den med fördel kan bedrifvas, borde räknas till landtbrukets viktigare binärningar, intager icke något framstående rum inom detta län, oaktadt den idkas i de flesta socknar, synnerligast på slättlandet. Mest begagnas de gamla så kallade korgkuporna, och ehuru väl de nyare Dzierzonskuporna äro kända, hafva de ej tillvunnit sig något allmännare förtroende. Man fortfar att sköta sina bin, såsom far och farfar gjort det; och då den så kallade skattningsmetoden är för de flesta biskötare okänd, och man fortfar att om hösten slagta de bästa och de sämsta kuporna och blott öfvervintrar de medelmåttiga, så är det sällsynt att finna några större bigårdar. År 1865 bildades genom aktieteckning en *Biafvelsförening*. Denna förening, troligen den första i sitt slag i Sverige, är grundad på något utöfver 100 stycken aktier à 15 R:dr, deraf länets Hushållnings-sällskap tecknat sig för 20, och har för ändamål att befrämja och sprida håg för biskötsel, förnämligast genom anläggande af flera väl skötta bigårdar i olika trakter af länet, der allmänheten kan få tillfälle att förskaffa sig insigt om bikupors ändamålsenligaste konstruktion och biens rätta skötsel. Föreningen håller årligen tvenne möten, hvilka hittills varit talrikt besökta. Ehuru Föreningen endast verkat en kort tid, har den likväl redan 3:ne bistånd med närmare 100 stycken bisamhällen, och man hoppas att den skall blifva af fördelaktigt inflytande till biskötselns upphjelpande och allmännare spridning.

Tab. Litt. L. F) *Bergs- och brukshandterin.* För en lättare öfversigt af de framsteg, bergsbruket gjort under det senaste qvinquenniet, har Tab. Litt. L blifvit uppställd. De stora tillgångar af jernmalm, som finnas inom provinsen, kunna icke tillgodogöras med mindre lättare kommunikationer öppnas med trakter, der malmerna kunna med fördel tillgodogöras. Norbergs gruffält i nordvestra delen af länet äger ymniga malmtillgångar, hvilka år 1865, såsom af Kommerce-Kollegii underdåniga berättelse inhemtas, lemnade 1,270,188 centner malm, och, om genom billiga transporter det blefve möjligt att tillgodogöra denna mineralrikedom med begagnande af Dalarnes skogstillgång, skulle sådant i högst väsendtlig mån bidraga till jernindustriens utveckling och ökandet af landets jernexport. De långa och dyra transporter, som råvaran nu måste underkastas, hämma jernindustriens utveckling och förlama den verksamhet, som sträfvar att tillgodogöra de skatter, som finnas. Westmanland, som redan lemnat omkring 1/3 del af hela den kvantitet malm, som inom riket uppfodras, och nära 1/2 del af hela rikets stångjernstillverkning, har för utvecklingen af denna storartade industri och sitt näringslif

i allmänhet behof af det mäktiga hjälpmedlet — en jernväg — i den riktning rörelsen af ålder tagit, och uti hvilken befolkningen nu släpar sina tunga produkter af spannmål och jern.

Uti Tab. Litt. M redogöres för antalet *arbetare*, som under hvartera af åren 1861—1865 blifvit Tab. Litt. M. använde vid bergsbruket, utom vid Sala silfververk.

Beträffande Sala silfververk, har under senaste femårsperiod förekommit, att, uti underdånigt utlåtande af den 22 September 1862, Länsstyrelsen hade, med anledning af ett utaf enskild person framställt köpebud å silfververket, lemnat en utredning af de bergslaget vid silfververkets öfvertagande tillförsäkrade förmåner och förlänningar, genom hvilken utredning ådagaläggas, att den årliga uppoffring staten får vidkännas

Tab. Litt. L.

Bergshandteringen.

	1861.		1862.		1863.		1864.		1865.	
	Antal grufvor.	Centner.	Antal grufvor.	Centner.	Antal grufvor.	Centner.	Antal grufvor.	Centner.	Antal grufvor.	Centner.
1:o. Jernhandteringen.										
a) <i>Malmuppföringen.</i>										
Norbergs socken.....	32	1,095,977,32	27	1,296,016	26	1,183,775	24	1,021,318	33	1,270,188
Skinskättebergs ".....	3	80,799,40	6	101,399	5	129,418	6	151,442	5	131,085
Sala ".....	3	24,252,21	4	27,408	3	43,820	8	92,200	5	62,845
Westanfors ".....	—	—	—	—	1	12,600	2	33,924	2	17,764
Enåkers ".....	—	—	—	—	4	6,315	—	—	—	—
Summa malmuppföring	38	1,201,028,93	37	1,424,823	39	1,375,928	40	1,298,884	45	1,481,892
b) <i>Tackjernstillverkningen.</i>										
Hela länet.....	18	275,704,96	18	317,382,72	15	299,234,95	18	389,336,33	16	387,629,45
c) <i>Gjutgodstillverkningen.</i>										
Arboga gjuteri.....		10,030,20		10,649,88		11,543,00		10,543,00		12,174,12
Köpings ".....		5,300,00		7,022,00		4,700,00		4,695,00		6,486,00
d) <i>Stångjernstillverkningen.</i>										
	37	311,720,82	36	290,943,46	35	305,268,54	36	325,195,95	34	351,073,86
e) <i>Jernmanufaktur och Stål.</i>										
	11	44,485,23	10	41,683,73	9	47,014,06	12	53,639,00	10	39,770,35
2:o. De Ädlare verken.										
Silfver. Sala silfververk..... Skålp.		1,710,34		1,869,62		2,015,45		1,802,03		1,820,41
Koppar. Riddarhyttan..... Centner		957,20		1,739,25		2,117,05		1,908,75		1,014,16
Messing. Skultuna..... "		2,337,37		2,443,16		2,813,38		2,460,47		2,269,52
Bly. Sala silfververk..... "		980,48		1,043,09		1,280,39		1,108,87		1,037,82
Blyerts. Fagersta..... "		570,00		530,80		1,882,82		675,25		251,00
" Norberg..... "		—		367,80		146,10		357,43		—

Tab. Litt. M.

Använd arbetskraft (utom vid Sala silfververk).

	Jerngrufvorna.			Jernverken.					Andra verk med tillhörande grufvor.			Summa Summa-rum.
	Ständiga arbetare.	Tillfälliga arbetare.	Summa.	Mas-ugnar.	Stång-jerns-verk.	Manu-faktur-verk och gjuterier.	Ej klassi-ficerade.	Summa.	Koppar-verk.	Åtskilliga andra verk.	Summa.	
1861.....	268	—	268	161	485	293	—	939	83	104	187	1,394
1862.....	270	20	290	179	409	223	140	951	79	114	193	1,434
1863.....	274	14	288	134	425	246	55	860	99	132	231	1,379
1864.....	220	25	245	287	442	310	74	1,113	86	145	231	1,589
1865.....	281	21	302	370	452	273	60	1,155	79	145	224	1,681

för verkets drift, beräknad i medeltal för åren 1841—60, uppgått till icke mindre än 19,906 R:dr 23 öre, hvartill kunde läggas: a) enligt Kongl. Brevet den 24 Auguti 1860, ersättning till bergslaget för förlust vid ränteförenklingen, årligen 185 tunnor spanmål à minst 10 R:dr, eller 1,850 R:dr; b) nedsättning i det arrende, som bergslaget erlägger för uppbärandet af kronans räntor ifrån 6 socknar af Salbergs fögderi; c) den så kallade knektetunnan, anslagen åt hvardera af 163 soldatrotar; d) minskning af 63 soldater genom rotelindring; e) förmedling af $33\frac{1}{2}$ mantal till $9\frac{1}{2}$ i anseende till den skada uppdamningen för Sala hyttas drifvande förorsakar, utgörande den vattendränkta marken omkring 2,000 tunnland. Länsstyrelsen afgaf tillika ett förslag till öfverenskommelse med bergslaget om arrendets afträdande emot ersättning och verkets återgående under statens disposition. Med föranledande häraf väcktes uti enskilda motioner vid 1862—1863 årens riksdag fråga om bergslagets förpligtande att emot skälig ersättning afstå arrendet, och på Rikets Ständers derom gjorda framställning anbefalldes Eders Kongl. Maj:t Länsstyrelsen att höra bergslaget om, och på hvad villkor det vore benäget att ingå på en sådan öfverenskommelse. Bergslaget har dock vägrat att inlåta sig på någon underhandling. I öfverensstämmelse med bergslagets, Bergs-Kollegii och 1829 års Ständers utlåtande blef, uti Nådiga Skrifvelse till Bergs-Kollegium af den 31 Oktober sistnämnda år, bergslaget tillförsäkradt att ingen rubbning komme att ske hvarken uti Sala stads privilegier, transporten af silfververket till bergslaget och sedermera utfärdad stadfästelse af den 9 September 1741, hvarjemte det år 1743 med Kronan ingångna perpetuela arrendekontraktet rörande de 6 socknarnes räntor förklarades orubblig. Häremot borde bergslaget åtaga sig att till förenämnde kronoräntors ersättande afsätta en fond genom årligt tillskott af 500 R:dr B:ko så länge ej tillverkningen öfverstege 2,500 lödige marker silfver, samt derutöfver 100 R:dr samma mynt för hvarje fulla 100 lödige marker. Afsättningen till denna fond, för hvilken fastighet borde efter hand inköpas, och denna åter emot spanmålsränta utarrenderas, borde fortgå jemte räntans läggande till kapitalet, till dess detta sistnämnda uppginge till så stort belopp, att afkastningen deraf motsvarade 1,100 tunnor spanmål, hälften råg och hälften korn, hvarefter bergslaget skulle åligga att antingen till staten betala de arrenderade räntornas belopp till fulla värdet efter årliga markegången, eller ifrån desamma helt och hållet afstå, allt efter som sådant kunde finnas vara för staten eller silfververket lämpligast. Fonden borde dock blifva »med silfververket orubblig förenad» och afkastningen användas till samma ändamål, som med räntorna varit afsedt. Det årliga arrende, bergslaget lemnar till staten för uppbärande af de ifrågavarande kronoräntorna, angafs uti Länsstyrelsens ofvanomförmälda utlåtande utgöra 3,191 R:dr 5 öre. Ranteersättningsfondens tillväxt har, enligt Kommerce-Kollegii underdåniga berättelser, varit som följer:

	R:dr	R:mt.
År 1861.....	149,481,	09.
» 1862.....	158,741,	32.
» 1863.....	169,162,	68.
» 1864.....	180,833,	75.
» 1865.....	192,671,	21.

och har således fonden ökat sig de senare åren med omkring 11 till 12,000 R:dr årligen.

Enligt uppgift ifrån Sala bergslags hufvudkontor har medelmarkegångspriset af de 6 nedre socknarnes i Salbergs fögderi utaf bergslaget uppburna kronoräntor utgjort:

	R:dr	R:mt.
År 1861.....	20,991,	79.
» 1862.....	21,462,	20.
» 1863.....	21,494,	64.
» 1864.....	21,373,	97.
» 1865.....	21,116,	94.

Tabb. N:o 7a) o. b). Tab. N:o 7 a) visar förhållandet vid femårsperiodens slut med grufvor, bergverk, bruk, fabriker och manufakturinrättningar, samt Tab. N:o 7 b) med handtverkerierna.

Ibland binärningar och husslöjder förtjena följande att nämnas:

Varuforsling, hvilken gifver innevånarne i åtskilliga trakter af länet icke obetydlig penningeinkomst. Denna binärning verkar dock menligt på seder och arbetshåg, emedan, i anseende till de långa afstånd, på hvilka spanmål, jern, bränvin och handelsvaror fortskaffas utåt vägarne, befolkningen drager ifrån hemmet för längre tider och derigenom förlorar håg att sköta sitt jordbruk med nödig omsorg. Såsom uti förra femårsberättelsen finnes anmärkt, verkar äfven denna binärning demoraliserande på befolkningen, som sålunda allt ifrån yngre åren vänjes vid ett lättjefullt, ostadigt och sedeslöst lif, hvarom immoraliteten uti de socknar, som dermed företrädesvis sysselsätta sig, länge burit vittne.

Salpeterstillverkningen, hvilken under sista femårsperioden varit i starkt aftagande, har gifvit följande resultat:

	Tillverkning. Centner.	Värde. R:dr R:mt.
1861.....	93,55	4,209,75.
1862.....	76,31	3,433,95.
1863.....	77,69	3,119,55.
1864.....	31,37	1,259,65.
1865.....	16,65	749,25.

Bränvinsbränning. Vid femårsperiodens slut funnos inom länet 10 ångbrännerier. Tillverkningsbeloppet har varit som följer:

	Antal brännerier.	Tillverkning. Kannor.
1861.....	11	448,136.
1862.....	11	470,518.
1863.....	10	540,195.
1864.....	9	399,906.
1865.....	9	478,587.
Medeltal för år.....		467,468,4.

Snickeri idkas i nordöstra delen af länet eller inom Öster-Wåla, Nora och Harbo socknar, och har under sednaste femårsperioden tillverkningen och värdet deraf förhållit sig, som följer:

Stolar, 18,200 stycken.....	38,200 R:dr.
Bord, sängar, soffor, dosor, piphufvuden.....	2,460 »
Laggkärl.....	2,000 »

Mattväfnad af nöthår tillverkas i Fläckebo, Westerfernebo, Kila, Romfartuna och Harakers socknar, och kan tillverkningen under senaste femårsperioden anses hafva i medeltal årligen utgjort 20,000 alnar i Fläckebo socken, och ungefär samma kvantitet inom de öfriga socknarne tillsammans.

Brödbakning till afsalu på Stockholm förekommer i Björskogs socken.

Fiske lemnar god inkomst åt de personer, som dermed äro sysselsatte. Fiskens pris har på de senare åren betydligt stigit äfven af det skäl, att åtskilliga företagsamme personer i Mälarestäderna uppköpa fisk för att afyttras på Stockholm. De omkring Mälaren boende jordägare hafva vanligen fiskevattnet utarrenderadt till personer, hvilka dermed äro under hela året uteslutande sysselsatte. Åtskilliga mindre sjöar, ibland andra några i Westra Schedvi socken belägna, äro kända såsom särdeles fiskrika.

Jagt. Den nya Jagtstadgan anses redan hafva visat goda följder. Såsom näringsfång är jagten af ingen betydelse. Håg för jagtens utöfvande såsom nöje har märkbart aftagit.

4. Kommunikationsanstalter och varubyten.

Jernvägar. Ehuru omkring 100 mil stambanor redan äro på Statens bekostnad byggda, har Westmanland ännu icke lyckats komma i åtnjutande af fördelen att beröras af en sådan. Ehuru Westmanland är en af de provinser inom Riket, der kulturen tidigast fått insteg, och ehuru sedan uråldriga tider tillbaka denna provins har varit genomskuren af en ibland Rikets förnämsta handelsvägar, *den* emellan de båda hafven eller Rikets tvenne förnämsta exportplatser, och oaktadt provinsens rikedom på alster tillhörande landets båda förnämsta hufvudnäringar, jordbruket och jernhåndteringen, är erkänd, har dock Representationens tid efter annan visade frikostighet i anslag till stambanor ännu icke räckt till för detta län. Det måste antagas, att sådant till någon del berott på föreställningen derom, att Westmanland redan vore väl lottadt i afseende på kommunikationer genom de fördelar för varutransport, Mälaren och Strömsholms kanal erbjuda. — Hvad beträffar Mälaren, så berör denna sjö derjemte Södermanland och Upland äfvensom Nerike, och likväl har det gagn, alla dessa provinser hemta af den vattenkommunikation, Mälaren erbjuder, icke utgjort något hinder för dem att komma i besittning af jernvägar på statens bekostnad. Af Mälareprovinserna är det således endast Westmanland, som i detta afseende blifvit helt och hållet förbisedt. Hvad åter Strömsholms kanal vidkommer, har den sitt eget mål och kan, såsom kommunikation, föga sträcka sitt biträde och sina verkningar derut öfver. De bergs- och brukseffekter, hvilka fortskaffas på denna vattenväg och hvaraf mycket tillhör Dalarnes produktion, utgöra endast en del, af hvad hela länet frambringa. I allt fall, och med den utbildning industrien å ena, och det nya transportmedlet, jernvägarne, å den andra sidan redan vunnit, kan numera ingen, som med förhållandena är något förtrogen, längre vidhålla den föreställningen, att en vattenväg, som är stängd minst 5 månader af året, gör en jernvägsförbindelse obehöflig, eller ens mindre behöflig. Då erfarenheten visat, att jernet kan med fördel transporteras på jernväg nära nog midtigenom hela landet, äfven under det vattenvägarne äro öppna; att trävaror, kol, m. fl. skrymmande varor bära vida längre transporter, än man kunnat för några år tillbaka föreställa sig, så kan ingen längre ifrån sjöfart och kanaler hemta några invändningar emot behöfligheten af en jernvägsanläggning, endast möjligen en eller annan undflykt för dess uppskjutande. Då man ser, huru alla bemödanden gå ut på rörelsens dragande till Rikets vestra kust och dess i ordningen andra stad, så kan frågan icke längre blifva *om*, utan endast *när* Stockholm skall upphöra att vara Rikets förnämsta handelsplats. Westmanland och Dalarne utgöra otvifvelaktigt hufvudstadens förnämsta handelsterritorium, och ett misskännande af hufvudstadens behof af jernvägsförbindelse med detta sitt handelsterritorium hämnar sig ofelbart genom ett aftynande näringslif. De oerhörda framsteg, jernvägarne beredt näringarne, gör det omöjligt för en provins med de resurser Westmanland äger att undvara denna mäktiga häfkraft för industrien, och äfven *här* måste således industrien bryta väg för sina produkter till hafvet, vare sig öster- eller vesterut.

År 1862 bekostades af enskilde personer fullständig undersökning för en stambana ifrån Örsundsbro till trakten af Sevalle kyrka samt derifrån, dels till Sala, dels till Westerås, och efter derom gjord underdånig framställning täcktes Eders Kongl. Maj:t i Nåder föreslå Rikets samma år församlade Ständer att anslå medel till den så kallade norra stambanan i riktning ifrån Stockholm öfver Almarästak och Örsundsbro till Sevalle kyrka, med utgrening ifrån Örsundsbro till Upsala; men denna Nådiga framställning vann icke bifall af Rikets Ständer, som beslöto norra stambanans ledande öster om Sigtunafjärden till Upsala. Sedermera har såväl Westmanlands som Dalarnes Landsting anslagit medel till undersökning af jernväg ifrån Mälarehamn vid Westerås öfver Sala i riktning emot Insjön i Dalarne, men då vid sistflöflutna Riksdag motioner väcktes om anslag till en stambana genom södra Upland, Westmanland och Dalarne i riktning emot sjön Siljan, ansågo Rikets Ständer, i anseende till dåvarande penningställning, sig icke böra anslå medel till något annat Statens jernvägsföretag, än fortsättningen af nordvestra stambanan.

Rörande de inom länet befintliga enskilda jernbanor, må anföras följande:

1:o) *Norbergs jernväg*, hvilken förenar Norbergs grufvefält med sjön Åmanningen och Strömsholms kanal, har, allt ifrån början af dess anläggning genom ett enskildt bolags försorg, förorsakat aktieägarne stora utgifter, på sätt afven uti förra femårsberättelsen finnes anfördt. Jernvägen har icke heller under sistförflutna 5 år gifvit någon utdelning. Under denna tid har blifvit uppförd bostad vid Engelsbergs station för faktor; stationsplatsen derstädes utvidgad och tvenne spår utlagda. Vid Norbergs station är uppförd bostad för banvaktare samt en byggnad innehållande magasin och väntningsrum för passagerare jemte kontor. Vid Kärrgrufvan är stationen utvidgad, och vagnshus samt en byggnad för faktor och lokomotivförare så väl som rum för passagerare jemte kontor uppförda. Tvåtedjedelar af banans rails om 8 α per fot hafva blifvit utbytta emot rails om 12 α . Den öfriga delen af banan äger 15- α :s-rails. Oaktadt trafiken årligen gifvit öfver-skott utöfver utgifterna för ränte- och kapitalafbetalningar, hafva dock förenämnde arbeten erfordrat år 1863 en inbetalning af 100 R:dr R:mt per aktie. Förhållandet med inkomster och utgifter har varit följande:

	Antal centner gods.	Inkomster.	Utgifter.	Behållning.
År 1861	518,872,23	37,916,99	20,742,18	17,174,81
» 1862	622,595,34	47,442,39	24,233,66	23,208,73
» 1863	552,362,89	45,889,63	23,875,81	22,013,82
» 1864	609,681,67	51,326,14	24,040,95	27,285,19
» 1865	600,250,09	51,898,39	24,484,14	27,414,25

2:o) *Köpings—Uttersbergs jernväg*. År 1856 företogs för enskildt bolags räkning undersökning, och kostnadsförslag uppgjordes för en jernväg emellan Köping och Uttersbergs bruk, hvilken med en spårvidd af 4,83 fot, eller lika med den för statens jernvägar, ansågs kosta 1,200,000 R:dr R:mt. Aktieteckningen fullbordades till halfva beloppet enligt plan, men bolagets framställning om lånebidrag af Statens medel blef af Rikets Ständer afslagen. Sommaren år 1862 upptogs frågan ånyo, då kostnadsförslaget omarbetades på det sätt, att spårvidden minskades till 3,60 fot och lutningsförhållandena nedsattes till högst 1 på 200 ifrån Uttersberg till Köping och 1 på 100 i motsatt riktning. Kostnadsförslaget slutade sig på 750,000 R:dr oberäknadt telegrafledningen. Beloppet af aktieägarnes bidrag bestämdes till 250,000 R:dr, under förutsättning att bolaget erhöle 500,000 R:dr såsom lånebidrag af Staten. Före Riksdagens början samma år hade redan aktieteckningen så fortgått, att motioner kunde väckas om ett statslånebidrag af 500,000 R:dr, och blef detta belopp af Rikets Ständer beviljadt emot 5 % ränta och 3 % årlig amortering, och borde utbetalningarne af ränta och amortering taga sin början 2 år efter det statslånet utfallit. Arbetet började år 1863 i medlet af Oktober månad och fortgick så, att banan kunde för godstrafiken öppnas till Kohlsva station vid slutet af år 1864, och hela linien den 1 Augusti 1865. Af det beviljade statslånet lyftades:

Den 19 Februari 1864.....	175,000 R:dr.
» 4 April »	75,000 »
» 9 Januari 1865.....	250,000 »
	Summa 500,000 R:dr.

Bolaget har uppfört fullständiga stationshus och magasin vid 5 stationer, samt lämpliga godsplattformar och erforderliga spårvevlingar vid 3 anhaltstationer. — En elektrisk telegrafledning utåt hela linien är utförd med 5 stationer, försedda med visareapparater.

3:o) *Arboga—Örebro jernväg*. Som af denna jernväg endast en half mil ligger inom detta läns gräns och bolagets styrelse har sitt säte i Örebro, anser Länsstyrelsen sig icke tillhöra att för rörelsen å denna väg redogöra.

Följande vägförbättringar och väganläggningar äro dels fullbordade, dels under arbete, nemligen:

1:o) Den uti förra femårsberättelsen omnämnda omläggningen på Skultunavägen emellan Westerås stad och Ekeby gästgivaregård har blifvit fullbordad och till begagnande upplåten. För detta företag, och i sammanhang dermed sänkningen af Hjalmarshögs, Hofdesta och Åkersta backar, var kostnaden beräknad till 5,321 R:dr 26 öre. Arbetet har dock medfört en utgift af 6,283 R:dr, hvaraf 3,500 R:dr erhållits såsom statsbidrag, och 2,783 R:dr tillskjutits af vägbyggnadsskyldige inom S:t Ilans sockens östra del, Skultuna, Harakers, Fläckebo och Ramnäs socknar samt Svanå, Skultuna, Ramnäs, Seglingsbergs och Wirsbo bruk, hvarjemte 2:ne enskilde personer i orten lemnat bidrag.

2:o) Sänkningen af den så kallade Alfsta backe i Hubbo socken, hvarom äfven uti förra femårsberättelsen förekommer, har blifvit fullbordad utan statsbidrag och anses hafva medfört en kostnad af omkring 3,000 R:dr. Detta arbetsföretag har, såsom i förra femårsberättelsen är uppgifvet, blifvit bekostadt af Hubbo, Tillberga, Sevala och Tärna socknar och på ett förtjenstfullt sätt ledt af Possessionaten Adolf Thunberg på Malby i Hubbo socken.

3:o) Anläggning af ny landsväg ifrån Engelsbergs till Westanfors bruk till längd af 41,000 fot, för hvilket företag kostnadsförslag blifvit af Herr Kapten L. P. Hellström redan år 1858 uppgjort och med några af Herr Kapten G. Nerman föreslagna ändringar fastställt, är under arbete, som började våren 1865, och bör vara fullbordadt till den 15 Augusti 1867. Förslaget upptager en kostnad af 22,000 R:dr, hvaraf 14,700 R:dr blifvit beviljade såsom statsbidrag.

4:o) Omläggning af landsvägen förbi Horns backe i närheten af Strömsholm i Rytterne socken. Arbetetsplanen, som gillades den 15 April 1864, omfattar en vägförbättring af 1,910 fots längd med en kostnad af 2,507 R:dr, deraf 1,660 R:dr blifvit såsom statsanslag beviljade. Arbetet är fullbordadt.

5:o) Omläggning af allmänna landsvägen vid Bredqvarns backe är verkställd enligt af numera förste Landtmätaren i Upsala län C. Sjöholm uppgjord och redan den 23 Februari 1855 fastställd plan jemte kostnadsförslag. Kontrakt om arbetets utförande upprättades den 7 Jannari 1862. Arbetet började i slutet af April månad samma år, fullbordades sommaren 1863 af entreprenör för en summa af 3,300 R:dr, och afsynades den 3 Oktober samma år. Statsbidraget utgjorde 2,600 R:dr R:mt. Särskildt är jordersättning utbetald med 600 R:dr.

6:o) Sänkning och omläggning af Tyskebo backe i Kila socken, på allmänna landsvägen emellan Sala och Westerås. Arbetet företogs af några i orten boende jordägare af allmogen, som då kostnaden, i anseende till nödig stensprängning, visade sig uppgå till vida högre belopp än beräknadt varit, sökte och erhöillo ett statsbidrag af 1,000 R:dr R:mt. Arbetet, som anses hafva kostat 2,000 R:dr, afsynades 1865.

7:o) Omläggning af allmänna landsvägen emellan Enköping och Westerås, i sammanhang med en på Statens bekostnad utförd brobyggnad öfver Sagån vid Nyqvarn. Den nya vägen är 3,830 fot lång, har bekostats endast af statsmedel och kommer att till underhåll öfvertagas af Ytter-Tjurbo härads vägbyggnadsskyldige. Genom denna omläggning är allmänna landsvägen förkortad med 3,750 fot.

Brobyggnad. Förenämnde af statsmedel bekostade Nyqvarns bro, till hvars uppförande Rikets Ständer vid 1862—1863 årens Riksdag beviljade ett anslag af 52,100 R:dr, är byggd af jern, 128 fot lång, i 2:ne spann, och afsynades år 1865. Brons framtida underhåll tillhör icke Westmanland.

Sjösjänkningar. 1:o) Sänkning af Bocksjön och Tillbergaåns upprensning. Företaget beslöts på sammanträde inför Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande redan den 13 December 1860. Kostnadsförslaget, uppgjort af Statsagronomen Zetterstedt, slutar sig på 24,235 R:dr, hvaraf hälften med 12,100 R:dr blifvit, enligt Nådigt Bref till Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsen af den 9 Juni 1864, beviljadt såsom statsanslag. Arbetet, som började i Oktober 1864 nedanför Forss bro i Thortuna socken i och för Bocksjöns sänkning, bör vara fullbordadt till den 1 Oktober 1867. Arbetsstyrkan har varit 30, högst 50 man.

2:o) Sänkning af Schedvi-Westlanda-Öster- och Sundängs-sjöarne i Åkerbo härad började hösten 1859, sedan vid sammanträde den 29 Maj samma år inför Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande arbetets företagande blifvit beslutadt. Arbetsplanen, innefattande sjöarnes sänkning till 4 fot under medelvattenhöjden, upprättades af Herr förste Landtmätaren C. Sjöholm och fastställdes af Eders Kongl. Maj:t, som för företagets utförande beviljade ett amorteringslån af 14,000 R:dr. Sjösenkningsarbetet, som af åtskilliga rättegångar och mötande opåräknade naturhinder blifvit uppehållet, afslutades på vintern 1865 och afsynades på våren samma år. De uppgrädda och fördjupade afloppens längd utgör tillsammans 26,600 fot, och kostnaden för hela företaget har uppgått till 41,363 R:dr 48 öre. Arealen af den, dels nyvunna, dels förbättrade jorden utgör tillsammans 1,743 tunnland 15 kappland, eller 23 R:dr 79 öre per tunnland. En stor del af den förbättrade och nyvunna marken har redan blifvit afdikad och besädd, och hafva de upptagna afloppen visat sig fullt tillräckliga och ändamålsenliga, så att någon betydligare vattenvariation i sjöarne icke förekommit.

Tabellen N:o 8 redogör för längden af allmänna vägar vid periodens slut, samt längden af nya Tab. N:o 8. vägar med kostnaden för derå nedlagdt arbete.

De öfverflödiga *gärdesgårdarne* försvinna småningom, och *väggrindarnes* antal minskas.

Tabellen N:o 8 upptager antalet *gästgifverier* vid periodens slut samt de under loppet af hvarje år till kungs-, krono- och gästgilveri-skjuts utgångna hästar. Följande förändringar med gästgifverierna och skjutsens utgörande hafva ägt rum, nemligen:

Myrby gästgifveri, beläget på vägen emellan Westerås och Upsala, 1 mil från förstnämnde stad, indrogs vid 1861 års slut, hvarefter skjutsen utgätt ifrån Westerås till Torgesta gästgifvaregård i Upsala län.

Sedan Länsstyrelsen i Stora Kopparbergs län genom utslag den 11 April 1862 förordnat, att gästgifveriet vid Brunbäck i samma län borde indragas med 1865 års slut, och skjutsen förläggas till Avesta, hafva derigenom skjutshållen ifrån närmaste gästgifvaregårdar i Westmanlands län blifvit förlängda, så att ifrån och med den 1 Januari 1866 skjutsas till Avesta, ifrån gästgifveriet Nötmarken $2\frac{1}{2}$ mil, och ifrån Broddbo $2\frac{3}{4}$ mil, det förra beläget på stora landsvägen emellan Westerås och Hedemora och det sednare på vägen emellan Sala och Hedemora.

Skjutsningsbesväret kan numera icke anses särdeles betungande. De resandes antal, som begagna gästgifvareskjuts, har betydligt minskats, sedan postvagnar numera flere gånger i veckan befordra resande i 2:ne olika riktningar genom länet. Vid hvarje förnyad entreprenad har det antal hästar, som entreprenören förpligtats att tillhandahålla resande, kunnat nedsättas, hvartill kommer, att af det anslag, Rikets Ständer vid 1862—63 årens Riksdag beviljade, har för åren 1864 och 1865 bidrag kommit vissa skjutslag inom detta län tillgodo med tillsammans 3,006 R:dr 26 öre för år 1864 och 2,900 R:dr 87 öre för år 1865. Att samma grund blifvit för detta anslags fördelning fastställd, som allmänna lagen stadgar för skjutsningsbesvärets utgörande, eller hemmantalet, har, enligt Länsstyrelsens åsigt, endast ökat den orättvisa, som numera ligger uti berörde lagstadgande. Såsom exempel kan anföras, att inom detta län finnas i samma eller Strömsholms fögderi $\frac{1}{2}$ hemman Fermansbo i Ramnäs socken, med en ägovidd af 5,626 tunnland, och derjemte en hel socken — Säby — om $28\frac{7}{10}$ hemman, med en ägovidd af endast 3,944 tunnland, och likväl utgår skjutsningsbesväret, på sätt allmän lag stadgar, efter samma grund eller hemmantalet.

Sjöfart och handel. Uti Tab. N:o 9 a) och 9 b) lemnas redogörelse för antal och lästetal af länets Tab. N:o 9 a) o. b). innevånare tillhöriga fartyg och båtar öfver tre nyläster, jemte deras besättning, afvensom för handlande och deras betjening. År 1861 öppnades en ny ångbåtsfart emellan Eskilstuna, Westerås och Arboga.

De kvantiteter bergs- och brukseffekter, som ifrån hamnar vid Mälaren utskeppats under åren 1861 Tab. Litt. N. till och med 1865, jemte hamnintradernas belopp, såsom utgörande en måttstock på den rörelse, som är af sjöfarten beroende, åskådliggöras genom en särskild Tab. Litt N å efterföljande sida.

Spanmålshandeln inom länet är betydande. Westerås stad kan fortfarande anses utgöra centralpunkten för afsättningen af Mälaredalens spanmål och torde, såsom afsättningsort för sådan vara, kunna täfla med de flesta handelsplatser inom Riket.

Ifrån Upland tillföres omkring 30 à 40,000 tunnor, ifrån Södermanland omkring 4 à 5,000 tunnor och ifrån olika trakter af länet omkring 100,000 tunnor. Afsättningsorter för denna spanmål äro Stockholm, Bergslagen och Dalarne. Exempelvis kan anföras, att ifrån den 1 Augusti 1864 till den 1 Augusti 1865 till Bergslagen och Dalarne ifrån Westerås stad transporterats 280,350 kubikfot spanmål, hvaraf 98,910 kubikfot till Falun. I Arboga och Köping idkas äfven spanmålshandel, och omsättningen på hvardera stället har uti uppgifterna till Finans-komitén blifvit skattade till 25 à 30,000 tunnor. Äfven i Sala idkas spanmålshandel, och omsättas, dels för grufvans behof, dels för bränvinsbränning, dels för handel på bergslagen, icke obetydliga kvantiteter spanmål. Jordbrukarne sjelfva forsla och afsätta derjemte ifrån södra och östra delen af länet betydliga belopp spanmål till Bergslagen.

De årliga *marknaderna* hafva aftagit betydligt i liflighet, och den inskränkning, som ifrån och med 1867 vidtager, så väl i marknadernas antal, som i det för hvarje marknad bestämda antal dagar, har varit påkallad af tidsförhållandena.

Den utvidgade handelsfriheten har ökat antalet af landthandlare, och den frihet, som blifvit i öfrigt medgifven till utfövande af näring och yrke, har flitigt begagnats.

Bränvinsförsäljningen i städerna är af betydenhet. Försäljningsafgifterna hafva under perioden utgjort för:

	1861.	1862.	1863.	1864.	1865.
Westerås.....	33,835,08.	34,105,47.	33,593,34.	35,480,89.	35,534,22.
Sala.....	12,984,12.	12,745,00.	12,891,67.	8,026,67.	8,026,67.
Arboga.....	7,653,34.	7,800,00.	7,880,00.	7,760,00.	7,586,67.
Köping.....	7,406,66.	7,873,30.	11,086,66.	14,230,65.	15,160,00.
Landet.....	3,833,87.	3,718,27.	5,201,31.	6,441,65.	6,475,17.
Summa	65,713,07.	66,242,04.	70,652,98.	71,939,86.	72,782,73.

Den städerna tillfallna andel uti försäljningsafgiften har blifvit använd till ordnandet af folkskoleväsendet och fattigvården, trädplantering, stensättningens omläggning å allmänna platser, amortering af upptagna lån för allmänna byggnader, m. fl. utgifter.

Tab. Litt. N. *Quantiteter utskippade bergs- och brukseffekter ifrån nedannämnde hamnplatser, jemte beloppet af influtna hamnintrader.*

	1861.		1862.		1863.		1864.		1865.	
	Gods.	Hamn-	Gods.	Hamn-	Gods.	Hamn-	Gods.	Hamn-	Gods.	Hamn-
	Centner.	R.dr R.mt.	Centner.	R.dr R.mt.	Centner.	R.dr R.mt.	Centner.	R.dr R.mt.	Centner.	R.dr R.mt.
Arboga.....	401,086,80	15,118,80	360,383,55	15,598,41	344,895,69	13,674,73	411,250,58	12,801,94	441,704,00	13,788,07
Köping.....	174,541,50	5,586,37	171,287,00	6,729,12	176,040,35	6,988,66	184,466,32	6,334,19	215,670,88	8,043,24
Strömsholm.....	596,262,70	4,807,89	514,416,25	4,516,09	533,954,25	4,625,04	585,795,60	4,784,56	593,961,65	5,184,70
Strömsholms kanal, direkt genomfart	219,641,99		595,071,20		615,075,34		481,262,12		603,048,35	
Westerås.....	171,453,60	16,876,76	159,633,52	15,541,63	134,646,11	17,233,90	154,815,75	14,277,02	190,000,00	14,350,20
Summa	1,562,966,09	42,369,82	1,800,791,52	42,385,25	1,804,611,74	42,522,33	1,817,590,37	38,197,71	2,044,384,88	41,366,21

5. Kameralförhållanden.

För hemmantal, brukningsdelar, jordtorp och andra lägenheter å landet samt fastighetstaxerings- Tab. N:o 10. värdet vid periodens slut lemnas redogörelse uti Tab. N:o 10 a), äfvensom uppgift om städernas jordområden och egendomar samt dessas taxeringsvärde vid samma tid förekommer i Tab. N:o 10 b).

Emellan de från vederbörande Fögderitjenstemän inkomna uppgifter å antal *brukningsdelar*, torp och lägenheter på landet och de enahanda uppgifter, som blifvit för jordbruksstatistiken ifrån socknarne meddelade, har Länsstyrelsen funnit stor skiljaktighet råda, uppkommen deraf, att flere Fögderitjenstemän till grund för sina uppgifter lagt ett vilseledande beräkningssätt. Länsstyrelsen anser sig äfven böra i underdånighet anmäla, att den vid förra femårsberättelsen fogade Tab. N:o 10 är, såsom stödd på uppgifter under enahanda förhållanden tillkomna, otillförlitlig och så beskaffad, att något omdöme om jordens styckning inom provinsen icke derpå kan grundas. Länsstyrelsen har fördenskull ansett sig vid upprättande af Tab. N:o 10 böra följa primäruppgifterna till jordbruksstatistiken, hvilka visa ett betydligt mindre antal, så väl brukningsdelar, som torp och lägenheter, än det af Häreddsskrifvarne angifna. Med begagnande af dessa primäruppgifter, har Länsstyrelsen, i afseende å brukningsdelar, torp och lägenheter, icke varit i tillfälle att i tabellen skilja emellan de olika jordnaturerna.

Af Tab. N:o 10 a) visar sig, hurusom *taxeringsvärdet* af fastighet å landet ökats ifrån 19,705,821,10 eller, det uti förra femårsberättelsen angifna belopp, till 52,882,498 R:dr. Om också jordegendomarnes uppskattningsvärde före tillämpningen af nu gällande taxeringsgrunder var betydligt understigande det verkliga jordvärdet, så är det likväl anmärkningsvärdt, hurusom efter år 1861 beskattningsrätten blifvit utöfvad på ett sätt, som ingalunda synes vara beräknadt till fördel för de skattskyldige sjelfva, annorlunda än i den mån höga taxeringsvärden må anses stärka den enskilda krediten. Att det nuvarande fastighetstaxeringsvärdet i allmänhet öfverstiger jordens verkliga värde, beräknadt efter afkastningen, synes bero derpå, att man, med en väl rask tillämpning af de nya taxeringsgrunderna, i de flesta fall bestämdt sig efter förra köp och värderingar vid uppskattningen af sådan jord, som under de sistförflutna tio åren derföre varit föremål, jemte det man funnit sig föranlåten att derefter jemka öfriga jordegendomars värden. Följderna af detta förfaringssätt har visat sig uti de förluster, som på den senare tiden drabbat in-teckningshafvare, och som verkat högst menligt på kreditförhållandena inom landet.

Skatteläggningar. Under sista femårsperioden har länets hemmantal minskats med $\frac{1}{2}$ dels mantal, derigenom att kronolägenheten Björsbo eller Långsjötorp, belägen på Tuhundra härads allmänning, blifvit år 1864 nyskattlagd till $\frac{1}{2}$ mantal om $\frac{3}{4}$ öresland och förklarad tillhöra Sura socken i Strömsholms fögderi, hvaremot år 1862 frälsehemmanet Enåkersby N:o 6, 1 mantal i Enåkers socken af Salbergs fögderi, enligt Eders Kongl. Maj:ts och Rikets Kommerce-Kollegii Skrifvelse af den 11 Februari samma år, erhållit förmedling till $\frac{1}{2}$ mantal, såsom lidande af den uppdämning, hvartill Sala bergslag anses berättigad för silfververkets behöriga drift.

Skatteköp hafva blifvit beviljade af tillsammans $1\frac{1}{2}$ mantal jemte två lägenheter utan mantal, emot följande köpeskillingsbelopp:

År 1861 $\frac{1}{2}$ mantal	R:dr R:mt	35,85.
» 1862 en lägenhet.....	»	6,38.
» 1863 $\frac{1}{2}$ mantal	»	40,66.
» » en lägenhet.....	»	3,25.
» » $\frac{1}{2}$ mantal	»	40,66.
» » $\frac{1}{2}$ d:o	»	47,15.

År 1864 $\frac{1}{2}$ mantal	R:dr R:mt	21,32.
» » $\frac{1}{8}$ d:o	»	8,00.
» » $\frac{1}{2}$ d:o	»	4,00.
Summa R:dr R:mt		207,27.

Rörande *hemmansklyfningar* och *jordafsöndringar* åberopas Tab. Litt. B. Uti denna tabell äro dock icke upptagna några få under de senaste 5 åren verkställda jordafsöndringar för vissa kommuners samfälda behof. Tab. N:o 11. Tab. N:o 11 lemna upplysning om så väl sökta som avslutade *laga skiften*. Enligt en uti provinslandtmäterikontoret upprättad kalkyl öfver skiftesverkets ställning inom länet, voro vid 1864 års utgång af de oskiftade hemmanen 95 $\frac{1}{8}$ mantal föremål för laga skifte, och troddes ytterligare 403 $\frac{1}{8}$ mantal komma att sådant skifte undergå, eller tillsammans oskiftade förmedlade mantal 499 $\frac{1}{8}$. Då den nu bifogade Tab. N:o 11 visar, att laga skiften blifvit under år 1865 avslutade å 65 $\frac{1}{8}$ mantal, eller utöfver $\frac{1}{2}$ af ofvannämnda 499 $\frac{1}{8}$; så synes här af, att, om laga skiftesförrättningarne hädanefter årligen fortgå i samma omfattning som hittills, kommer snart arbete att tryta för Landtmäteritjenstemännen, helst andra landtmäterigöromål än laga skiften torde allt framgent blifva få och af ringa betydelse.

Tab. N:o 12. Bifogade Tab. N:o 12 redogör för förhållandet med *kronouppbörden*.

Folkundervisningen har de senaste 5 åren gjort stora framsteg, och skolornas antal har blifvit betydligt ökad. Genom Rikets Ständers beslut vid 1862—1863 årens Riksdag om förhöjning af löneminimum för Folkskolelärare hafva deras vilkor blifvit betydligt förbättrade, ehuru kommunernas utgifter i samma mån ökats. De statsbidrag, som under senaste fem åren kommit kommunernas skolväsende till godo, uppgå till följande belopp:

	1861.	1862.	1863.	1864.	1865.
a) Kommunernas andel i den personliga skyddsafgiften	14,381,21.	14,653,60.	14,797,82.	15,035,57.	16,418,37.
b) Anslag till folkskoleväsendets utveckling och förbättring	1,916,00.	1,916,00.	1,916,00.	1,425,00.	1,425,00.
c) För höjande af Folkskolelärarnes löner till det fastställda minimum.....	750,00.	750,00.	750,00.	2,863,00.	3,053,00.
d) D:o d:o utöfver 400 R:dr	—	—	—	253,00.	253,00.
e) Särskildt understöd till Folkskolelärarnes affönande...	570,00.	570,00.	570,00.	400,00.	400,00.
Summa R:dr R:mt	17,617,21.	17,889,60.	18,033,82.	19,976,57.	21,549,37.

Om beloppen af församlingarnes enskilda bidrag till folkundervisningen är Länsstyrelsen icke i tillfälle att lemna närmare uppgift.

6. Politi.

Det synes Länsstyrelsen ännu vara för tidigt att fälla något utförligare omdöme rörande frukterna af de nya *kommunalförfattningarnes* tillämpning. Kommunalandan står i allmänhet icke högt, och något lifvigare intresse för ett mera verksamt deltagande uti kommunala angelägenheter kan knappast antagas hafva inträdt såsom följd af sjelfva lagstiftningen. Likväl har öfverlemnandet af stadskommunernas beslutanderätt åt vissa delegerade visat sig af icke oväsentligt inflytande på ordnandet af städernas enskilda angelägenheter. På landet finnas ännu endast få personer med tillräcklig håg för kommunala bestyr, för att åt desamma egna någon synnerlig tid och möda. Det är oftare viljan än förmågan, som brister. Ordförandeplatsen i kommunalstämma är alltid förenad med besvär och måhända äfven någon gång med obehag, men otvifvelaktigt är, att det alltid verkar hämmande på det kommunala lifvets utveckling, om personer, som äga förmåga att fylla dylika platser, antingen af maklighet, likgiltighet eller ömtålighet undandra sig desamma. Inom detta län äro ordförandeplatserna i kommunalstämmorna till en icke obetydlig del öfverlemnade åt personer af allmogeklassen. Om också dessa personer, med afseende på redbarhet och godt omdöme, åtnjuta fullt anseende inom

den ort, der de äro bosatte, så kunna de dock i allmänhet icke vara vuxne sina åtaganden, alldenstund deras samhällsställning icke tillåtit dem att inhemta dertill nödig bildning och erfarenhet. Och likväl är det för kommunerna sjelfve af stor vikt, att till ordförande i kommunalstämmorna äga personer, som åtminstone förmå uppfatta samt läsligt och begripligt i protokollet anteckna de ofta rätt viktiga beslut, som der fattas, likasom detta icke är af mindre vikt för den vidare handläggningen af dylika beslut, som hos vederbörande myndigheter kan ifrågakomma.

Landstingsinstitutionen har inom detta län framkallat åtskilliga gagneliga beslut. Likasom inom de flesta andra provinser, hafva förhandlingarne förnämligast berördt sjukvården, skarpskytteväsendet och folkundervisningen. Om landstingsinstitutionens värde såsom ägande politisk betydelse kan ännu intet omdöme fallas. Såsom ekonomisk institution åter synes den röra sig mindre ledigt, än önskvärdt vore. Fordringarne på hvarje vid landsting förekommande fråga, att vara af lika allmänt gagn för hela länet, för att göra anspråk på att med allmänt intresse omfattas af representanter ifrån länets skiljda delar, hindra de frågor att vinna framgång, hvilka, ehuru i öfrigt af betydelse för provinsens utveckling, likväl kunna vara af jmförelsevis större direkt nytta för en viss del af densamma, och häruti ligger på samma gång ett hufvudsakligt hinder för landstingsinstitutionen att blifva så fruktbar på resultat, som man måhända hade väntat.

Det onekligen viktigaste beslut, som af detta läns landsting blifvit fattadt, är det om länets indelning i 4 kurhusdistrikter och i sammanhang dermed om uppförande af sjukhusbyggnader af sten för tillsammans 104 patienter i Sala och Köpings städer samt Norbergsby, belägen i nordvestra delen af länet, jemte nytt kurhus och lasarett för 60 sjuka i Westerås, der länslasarettet för närvarande är beläget. Ehuru stora uppoffringar dessa företag erfordra, bereda de dock länet den tillfredsställelsen att se sin allmänna sjukvård ordnad på ett måhända fullständigare sätt, än uti någon af Rikets öfriga provinser.

Länslasarettet och Kurhuset i Westerås är tills vidare länets enda allmänna sjukvårdsanstalt. In- Tab. Litt. O. komster och utgifter för hvardera af de sista 5 åren äro upptagna uti Tab. Litt. O. Kurhusafgiften har utgått årligen med 25 öre af hvarje mantalsskrifven person.

Provinsiälläkare. Efter det åtskilliga kommuner i nordöstra delen af länet öfverenskommit att åt en i orten anställd provinsiälläkare anskaffa tjenligt boställe, och verkställigheten af detta beslut blifvit möjliggjordt genom frikostiga bidrag af der bosatte större jordägare, har en dylik af staten aflönad tjänsteman blifvit år 1864 stationerad i Nora socken.

Djurläkare. Utom det att Länsdjurläkaren uppbär ett årligt arvode af Hushållnings-sällskapets medel, lemna afven Sällskapet bidrag till aflöning för åtskilliga af kommunerna antagna Djurläkare.

Tab. Litt. O.

Länets Lasarett och Kurhus.

	Antal underhållsdagar.			Inkomster.				Utgifter.			
	På Kurhuset.	På Lasarettet.	Summa.	Kurhusafgifter.	Legosängs- afgifter.	Kollekt- medel och diverse.	Summa.	Underhållskostnad.		Deraf för mathållning.	
								Total.	Per dag för hvarje patient.	Total kostnad.	Per dag för hvarje patient.
År 1861	4,825	11,152	15,977	13,297	4,443,60	462,29	18,202,89	13,950,89	0,87	4,675,58	0,29
» 1862	2,708	11,287	13,995	13,531	4,471,60	463,53	18,466,13	15,433,78	1,10	5,242,23	0,37
» 1863	1,507	10,969	12,476	12,694,25	4,301,80	325,35	17,321,40	15,629,79	1,25	5,012,42	0,40
» 1864	3,416	12,556	15,972	12,835,50	4,972,83	500,98	18,309,31	15,488,50	0,97	5,347,21	0,33
» 1865	2,781	11,617	14,398	14,371,25	4,574,60	450,66	19,396,51	13,984,45	0,97	4,816,42	0,33
Medeltal	3,047,4	11,516,2	14,563,6	13,345,80	4,552,78	440,56	18,339,25	14,897,48	1,03	5,018,77	0,35

Mälareprovinsernas enskilda bank, hvars centraldirektion har sitt säte i Westerås, och som under senaste femårsperiod fortsatt sin verksamhet, har fortfarande varit på ett förtjenstefullt sätt administrerad. Under perioden hafva nya kreditivkontor blifvit inrättade i Sala år 1862 och i Enköping 1863.

Tabb. N:o 13 o. Litt. P. För *Sparbankernas* rörelse och deras ställning vid periodens slut lemna Tab. N:o 13 en summarisk redogörelse. Alla vid periodens början befintliga 6 sparbanker, deraf en i hvardera af länets städer, samt en i östra och en i vestra delen af provinsen, hafva fortsatt sin verksamhet, och Tab. Litt. P visar den tillväxt sparbanksdelägarnes antal och behållningar vunnit under perioden. Den ränta, som tillgödöres insättare, är numera allestädes 5%, och medlen utlånas, dels emot inteckning, dels emot namnsäkerhet.

Efter det länets Hushållnings-sällskap beslutat inrättande af en ny sparbank för hela länet, blef den 22 Maj 1863 Nådig fastställelse meddelad å reglemente för Westmanlands läns sparbank. Enligt detta reglemente kan en hvar insätta besparingar och erhålla kontrabok dels vid hufvudkontoret i Westerås, dels hos särskilda komitéer, hvilka inom socknarne tillsättas. Samma person kan göra insättningar både vid hufvudkontoret och hos komité, hvarvid dock olika kontraböcker skola begagnas. Sockenkomitéerna sammanträda hvarje söndag för emottagande af insättningar, hvilka, så snart beloppet uppgår till 100 R:dr R:mt, och alltid för hvarje månad, insändas till hufvudkontoret, der ränta beräknas insättarne tillgodo ifrån och med månaden näst efter den, då insatsen blifvit gjord. Sockenkomitéen afgifver efter hvarje insättningsdag rapport till hufvudkontoret om beloppet af insättningarne. Så vida icke annan lägenhet står komitéen till buds, insändas rapporter och medel, desse senare under rekommendation, till hufvudkontoret, dervid begagnas tryckta omslag, hvilka sedermera å Westerås postkontor utbytas emot likvid för porto och rekommendation. Hushållnings-sällskapets ledamöter äro bankens principaler och tillsätta direktion samt revisorer. Hufvudkontoret är öppet 2:ne dagar i veckan. Lägsta insatsen är 25 öre. Lån beviljas företrädesvis åt jordbrukare inom länet.

Denna bank, hvilken med understöd af Hushållnings-sällskapet började sin verksamhet den 11 Maj 1864, ägde vid 1865 års slut, på sätt af tabellen inhemtas, en insättningsfond af 61,102 R:dr 26 öre, deraf 33,905,35 blifvit på 278 kontraböcker insatta vid hufvudkontoret och 27,196,91 på 639 kontraböcker hos sockenkomitéerna. Räntevinsten för samma år utgjorde 485 R:dr 70 öre. Vid årets slut hade 29 landsförsamlingar bildat komitéer. De insatta medlen hafva utlånats endast åt jordbrukare inom länet emot skuldförbindelser, ställda på 12 månaders betalningstid och löpande med 6 procents ränta.

Tab. Litt. Q. *Länets Brandstodsbolag* har under perioden vunnit en betydlig utvidgning. Förhållandet med ansvarighetssummans tillväxt, brandskadeersättningarnes och uttaxeringarnes belopp inhemtas af Tab. Litt. Q.

Tab. Litt. P.

Tillväxten af Sparbanksdelägarnes antal och behållningar.

Sparbank.	Inrättad år	Öppen dagar.		Delägarnes innesående behållning vid periodens början.		Delägarnes behållning vid hvarje års slut.									
		I månaden.	I veckan.			1861.		1862.		1863.		1864.		1865.	
				Antal delägare.	Summa R:dr R:mt.	Antal delägare.	Summa R:dr R:mt.	Antal delägare.	Summa R:dr R:mt.	Antal delägare.	Summa R:dr R:mt.	Antal delägare.	Summa R:dr R:mt.	Antal delägare.	Summa R:dr R:mt.
Westerås stads.....	1826	—	2	1,531	218,351,07	1,660	264,256,93	1,757	313,014,36	1,903	342,123,62	2,025	364,608,66	2,106	404,046,45
Arboga do.....	1859	—	1	249	13,977,83	254	19,987,58	299	28,245,11	325	36,112,57	376	41,502,80	406	45,101,13
Köpings stads och Åkerbo härads	1841	2	—	486	65,102,36	487	69,045,56	518	73,396,51	533	79,027,42	565	87,605,21	585	97,359,75
Sala stads.....	1828	—	1	579	58,896,24	622	69,227,00	649	73,746,36	689	85,044,00	682	91,756,87	676	99,368,72
Heds sockens.....	1852	1	—	30	1,500,38	30	1,584,97	38	1,828,36	30	1,794,11	32	2,165,50	34	2,719,30
Simtuna.....	1860	2	—	58	5,444,00	94	19,103,00	126	23,167,00	134	22,741,00	143	21,961,00	139	22,836,00
Westmanlands läns.....	1864	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	539	19,514,51	915	61,102,26
Summa				2,933	363,271,38	3,147	443,205,04	3,352	513,397,70	3,614	566,842,72	4,362	629,114,55	4,661	732,533,61

Inom Åkerbo härad i vestra delen af länet har sedan flera år tillbaka ett särskildt Brandstodsbolag varit bildadt, och har nytt reglemente för detta bolag blifvit under loppet af 1865 af Länsstyrelsen fastställt.

Den uti förra femårsberättelsen omförmälda så kallade *Landtvärnskassan*, hvilken, enligt Eders Kongl. Maj:ts Nådiga Reglemente för nämnde kassa af den 1 Juni 1853, varit ställd under länets innevänares disposition, genom vissa dess deputerade, och förvaltad af en utaf dessa deputerade utsedd direktion, har på framställning af länets landsting blifvit, enligt Eders Kongl. Maj:ts Nådiga Bref af den 25 Oktober 1864, till landstingets disposition öfverlemnad, och på ytterligare underdånig framställning af landstinget har Eders Kongl. Maj:t bifallit, att kassan må användas till bidrag för uppförande af de nya sjukhusbyggnader, som i denna berättelse förut äro omförmälda, emot förbindelse för landstinget att för framtiden ansvara för de inom länet kvarlevande landtvärnsmännens fortfarande pensionering. Redan tillföre hade med Eders Kongl. Maj:ts Nådiga bifall af kassans kapital blifvit anvisad en summa af 30,000 R:dr till uppförande i Westerås af en ny lasarets- och kurhusbyggnad för länet.

Nämnden för reglering af presterskapets inkomster, hvilken år 1863 började sin verksamhet, har under 1863, 1864 och 1865 handlagt följande antal löneregleringar, med den kostnad af allmänna medel, som här nedan omförmäles:

	Antal regleringar.	Kostnad. R:dr R:mt.
År 1863.....	5.	529,08.
» 1864.....	18.	2,006,85.
» 1865.....	18.	3,605,15.
	Summa 41.	6,141,08.

Fattigvården. I Tab. N:o 14 redogöres för allmänna fattigvården såväl på landet, som i städerna. Tab. N:o 14. Såsom af tabellen inhemtas, är fattigförsörjningens fördelning på rotar temligen allmän. Detta försörjnings-sätt var före utfärdandet af 1853 års fattigvårdsstadga det normala och blef äfven uti denna stadga under vissa vilkor tillåtet. Den klagan, som icke sällan höres deröfver, att, med antagande af den fria inflyttningen såsom princip, kommunen är en alltför inskränkt fattigvårdskrets, torde väl i viss mån äga sin giltighet. Visserligen synes en motsägelse ligga deruti, att det å ena sidan klagas deröfver, att kommunen är alltför inskränkt såsom fattigvårdsdistrikt, under det att å andra sidan önskas en ändå mindre enhet, eller roten. Motsägelsen är dock endast skenbar. Svårigheten för en hel kommun att skydda sig för sådana inflyttningar, som nästan kunna på förhand förutses komma att i framtiden medföra fattigvårdstunga, har framkallat den önskan, att mindre kretsar måtte sjelfva få svara för sina fattiga. Hela kommunen undgår derigenom att påtvingas en fattigförsörjning, som möjligen blifvit föranledd t. ex. deraf, att vissa hushållsaktiga husbönder förskaffa sig ifrån andra fattigvårdssamhällen tjenare, hvilka, i anseende till försvagad arbetsförmåga eller af andra orsaker, måste åtnöja sig med billigare lönevilkor än de i allmänhet gällande, allt under beräkning å husbondens sida att endast drabbas af en obetydlig del af kostnaden för tjenarens och hans familjs försörjning,

Tab. Litt. Q.

Länets Brandstods-bolag.

Vid brandstodsårets slut.		Ansvarighets- belopp.	Brandskade- ersättningar under året.	Uttaxering på hvarje 100 R:dr af ansvarighets- beloppet.
Den 14 Mars 1861.....	R.dr R:mt	31,755,250		
» " " 1862.....	»	33,166,830	21,715,92	0,7
» " " 1863.....	»	34,306,800	9,782,25	0,5
» " " 1864.....	»	36,224,360	27,705,20	0,5
» " " 1865.....	»	38,216,620	21,052,94	0,7
» " " 1866.....	»	40,674,910	25,889,52	0,7

då denna slutligen hemfaller till kommunens gemensamma fattigvård. Roteförsörjningens patriarkaliska grund är omissskänkelig. Ofelbart är, att en på roteförsörjning grundad fattigvård bidrager att stärka bandet emellan husbönder och tjenare, och att en sådan fattigvård, utur synpunkten af allmän sedlighet, måste, med tillämpning så väl på husbonden som tjenaren, vara att föredraga framför, å ena sidan, det söndrande kif, som inom kommunen vanligen uppstår för hvarje gång en husbonde, i hvars tjenst en arbetarefamilj uttömt sina arbetskrafter, kastar denna familj på kommunens allmänna fattigvård och, å andra sidan, den demoraliserande känsla, som måste intaga tjenaren, då han ser sig snart sagdt förskjuten af husbonden, för att blifva ett nådehjon hos kommunen. Kommunens ansvarsskyldighet i sista hand är dock alltid nödig.

Tab. Litt. R. För att göra åskådligt, huruvida under de senaste 5 åren, relativt till folkmängden, de fattigas antal och på samma gång fattigvårdstungan ökats eller minskats, har Länsstyrelsen ansett ändamålsenligt att i en särskild Tab. Litt. R sammanställa de faktorer, som på ett sådant bedömande inverka. Det visar sig af denna

Tab. Litt. R.

Fattigvården.

År.	Landet.		Hela folkmängden	Antal fattighjon, som fått						Fattighjonens antal.		Utgiftsbelopp. R:dr R:mt.	
	Fögderi.			full fattigvård.				understöd, men ej full fattigvård.		Summa.	I procent af folkmängden.	Summa.	På hvarje person af befolkningen.
				Äldre personer.	Barn.	Summa.	Procent af hela antalet fattiga.	Antal.	Procent af hela antalet fattiga.				
1861	Westerås		15,299	156	82	238	47,3	265	52,7	503	3,2	11,466,00	0,74
	Wäsby		10,491	126	39	165	38,5	264	61,5	429	4,0	7,150,12	0,68
	Salbergs		19,139	195	82	277	46,0	326	54,0	603	3,2	10,063,85	0,52
	Bergslags		18,224	116	85	201	35,1	373	64,9	574	3,1	12,919,10	0,70
	Strömsholms		12,044	150	75	225	40,5	331	59,5	556	4,5	11,281,00	0,93
	Kungsörs		15,534	84	58	142	27,5	374	72,5	516	3,3	9,460,97	0,60
			90,731	827	421	1,248	39,2	1,933	60,8	3,181	3,5	62,341,04	0,69
1862	Westerås		15,309	161	75	236	48,3	253	51,7	489	3,1	12,753,00	0,83
	Wäsby		10,648	110	53	163	37,1	276	62,9	439	4,1	7,718,15	0,72
	Salbergs		19,257	198	81	279	44,0	356	56,0	635	3,3	10,705,29	0,56
	Bergslags		18,530	129	78	207	35,3	380	64,7	587	3,1	13,713,95	0,74
	Strömsholms		12,176	148	88	236	39,3	358	60,2	594	4,3	11,352,00	0,93
	Kungsörs		15,755	80	52	132	26,2	374	73,8	506	3,2	10,457,48	0,66
			91,675	826	427	1,253	38,5	1,997	61,5	3,250	3,6	66,699,87	0,72
1863	Westerås		15,454	161	79	240	49,2	248	50,3	488	3,1	11,765,00	0,76
	Wäsby		10,767	120	50	170	38,6	270	64,1	440	4,0	6,500,10	0,60
	Salbergs		19,544	204	88	292	45,0	357	55,0	649	3,3	10,940,56	0,55
	Bergslags		18,761	126	70	196	33,7	386	66,3	582	3,1	12,852,38	0,68
	Stömsholms		12,467	139	78	217	38,9	342	61,1	559	4,4	10,598,00	0,85
	Kungsörs		15,778	74	43	117	23,1	388	76,9	505	3,2	9,498,48	0,60
			92,771	824	408	1,232	38,2	1,991	61,8	3,223	3,4	62,154,52	0,67
1864	Westerås		15,684	153	80	233	47,4	259	52,6	492	3,1	11,943,00	0,76
	Wäsby		11,128	120	46	266	39,4	255	60,6	421	3,7	7,965,55	0,71
	Salbergs		19,845	182	82	264	40,9	381	59,1	645	3,2	11,878,33	0,59
	Bergslags		18,746	135	75	210	35,1	388	64,9	598	3,2	13,219,97	0,70
	Strömsholms		12,579	144	96	240	41,6	336	58,4	576	4,5	12,022,00	0,95
	Kungsörs		16,299	71	36	107	21,9	380	78,1	487	2,9	9,572,73	0,58
			94,281	805	415	1,320	37,9	1,999	62,1	3,219	3,4	66,601,58	0,70
1865	Westerås		15,881	185	91	276	52,9	246	47,1	522	3,2	11,737,00	0,73
	Wäsby		10,893	136	71	207	43,9	264	56,1	471	4,3	8,178,52	0,75
	Salbergs		19,954	173	88	261	35,3	468	64,2	729	3,6	10,081,51	0,50
	Bergslags		18,883	133	82	215	36,0	385	64,0	600	3,1	14,619,30	0,77
	Strömsholms		12,563	139	96	235	41,1	337	58,9	572	4,5	12,422,00	0,98
	Kungsörs		16,332	75	48	123	26,6	356	74,4	479	2,9	8,883,86	0,54
			94,506	841	476	1,317	39,1	2,056	60,9	3,373	3,5	65,927,19	0,69
Sammandrag för landet.													
År 1861			90,731	827	421	1,248	39,2	1,933	60,8	3,181	3,5	62,341,04	0,68
» 1862			91,675	826	427	1,253	38,5	1,997	61,5	3,250	3,6	66,699,87	0,72
» 1863			92,771	824	408	1,232	38,2	1,991	61,8	3,223	3,4	62,154,52	0,67
» 1864			94,281	805	415	1,320	37,9	1,999	62,1	3,219	3,4	66,601,58	0,70
» 1865			94,506	841	476	1,317	39,1	2,056	60,9	3,373	3,5	65,927,19	0,69

tabell, hurusom inom detta län fattigvårdsbesväret på landet icke undergått någon väsendtlig förändring under de år, berättelsen omfattar. Deremot har i städerna det årliga fattigbidragets belopp icke obetydligt vexlat. I Westerås stad, der fattigvårdsutgifterna varit störst, hafva de utgått år 1861 med 4 R:dr 7 öre, men 1865 med endast 3 R:dr 60 öre på hvarje person af befolkningen, under det att de fattigas antal uppgått förstnämnda år till 11,8%, men det sistnämnda ända till 13,9% af folkmängden. I Sala stad har deremot fattigförsörjningen visat sig billigast, med allenast 1 R:dr 22 öre år 1861 och 1 R:dr 42 öre år 1865 på hvarje person, under det att de fattiges antal utgjort förstnämnda år 4,6% och det sistnämnda 4,9% af befolkningen. Om de faktorer befinnas vara i det närmaste lika, som representera procenten af sådane fattiga, hvilka fått full fattigförsörjning, och sådane, som endast åtnjutit tillfälligt understöd; så och med antagande att underhållet för dessa klasser af fattighjon hvar för sig i medeltal kostar lika mycket inom hvilkendera kommun, detsamma besörjes, bör man med någorlunda visshet kunna bedöma, huruvida, i de beskattades intresse, fattigvården handhafves ändamålsenligare inom det ena än det andra fattigvårdssamhället.

I allmänhet torde man alltför litet göra sig möda att anskaffa arbete åt sådane fattighjon, som dermed kunna sysselsättas. Det är naturligtvis mindre besvärligt att räcka fattighjonet en skärf eller en måltid mat, än att tillika öfvervaka och kontrollera hans arbete, och en nöjaktig reform härutinnan torde svårigen kunna påräknas, så länge öfverinseendet öfver fattigvården fortfar att vara ett lönlöst kommunalbestyr. De större kommunerna borde inse, att, så vida tillbörlig kraft skall kunna gifvas åt deras fordringar på nöjaktig verksamhet hos den eller de, som äro ställda i spetsen för fattigvårdsärendena, måste detta bestyr så anordnas, att det kan skötas såsom hufvudsak, i stället för att fortfarande vara bisak.

Fortsättning af Tab. Litt. R.

Fattigvården.

År.	Städerna.	Hela folkmängden.	Antal fattighjon, som fått						Fattighjonens antal.		Utgiftsbelopp. R:mt R:dr.	
			full fattigvård.				understöd, men ej full fattigvård.		Summa.	I procent af folkmängden.	Summa.	På hvarje person af befolkningen.
			Äldre personer.	Barn.	Summa.	Procent af hela antalet fattiga.	Antal.	Procent af hela antalet fattiga.				
1861	Westerås	4.604	66	84	150	27,5	394	72,4	544	11,8	18,743	4,07
	Sala	3.369	11	35	46	29,3	111	70,7	157	4,6	4,054	1,22
	Arboga	2.970	48	32	80	44,0	102	56,0	182	6,1	7,577	2,61
	Köping	1.700	18	11	29	28,4	73	71,6	102	6,0	3,903	2,29
		12,643	143	162	305	30,1	680	69,1	985	7,7	34,277	2,71
1862	Westerås	4.704	61	81	142	25,1	505	74,9	647	13,7	18,197	3,86
	Sala	3.471	19	38	57	34,1	110	65,9	167	4,2	3,720	1,07
	Arboga	2.968	44	25	69	39,7	105	60,3	174	5,8	7,750	2,61
	Köping	1.708	18	16	34	30,9	76	69,1	110	6,4	4,432	2,59
		12,851	142	160	302	27,5	796	72,5	1,098	8,5	34,099	2,65
1863	Westerås	4.813	58	81	139	26,5	387	73,5	526	10,9	14,198	2,94
	Sala	3.510	18	38	56	31,5	122	68,5	178	5,0	3,834	1,09
	Arboga	3.010	40	23	63	38,9	99	61,1	162	5,3	4,900	1,62
	Köping	1.709	19	16	35	30,6	80	69,4	115	6,7	4,433	2,59
		13,042	135	153	293	29,9	688	70,1	981	7,5	27,365	2,09
1864	Westerås	4.943	64	78	142	24,3	443	75,7	585	11,8	15,290	3,09
	Sala	3.569	20	33	53	30,7	120	69,3	173	4,8	3,922	1,09
	Arboga	3.088	42	19	61	37,7	101	62,3	162	5,2	5,000	1,61
	Köping	1.775	21	14	35	34,7	66	65,3	101	5,7	4,508	2,54
		13,375	147	144	291	28,5	730	71,5	1,021	7,6	28,720	2,14
1865	Westerås	5.028	66	84	150	23,3	493	76,3	643	13,9	18,049	3,60
	Sala	3.696	20	33	53	29,1	129	70,9	182	4,9	4,394	1,22
	Arboga	3.208	36	17	53	35,6	96	64,4	149	4,6	4,250	1,32
	Köping	1.802	19	11	30	29,7	71	70,3	101	5,6	4,541	2,52
		13,734	141	145	286	26,6	789	73,4	1,075	7,8	31,234	2,27

Ränte- och kapitalförsäkringsanstalten har under senare qvinqvenniet icke varit så flitigt begagnad, som man haft skäl att vänta, sedan denna anstalt redan visat att den kan hålla fullt ut, hvad den lofvat. Sorglösheten att icke under den goda tiden spara för en kommande, tillhör nationallynnet och utgör således icke något utmärkande drag hos Westmanlänningen. Obenägenheten att för en längre tid afsäga sig dispositionsrätt öfver någon del af sin egendom, äfven med visshet om mångdubbel skörd i framtiden, är ett framstående drag hos landets befolkning, om hvilken man nära nog kan säga, att den i allmänhet fordrar att af dagens uppoffring, om möjligt, få njuta frukterna den följande.

Tab. Litt. S. Insättningarnes antal och belopp under perioden inhemtas af Tab. Litt. S.

Tab. Litt. S. Uppgift om insättningarne i *Ränte- och Kapitalförsäkrings-anstaltens* Afdelnings-kontor i *Westerås*.

	Nya del-ägare.	Insättningar för erhållande af												Summa Summarum.	
		Lifränta.						Kapitalutbetalning.							
		Vilkor a, förbehåll af återbetalning i händelse af dödsfall.		Vilkor b, utan förbehåll af återbetalning i händelse af dödsfall.		Summa.		Vilkor a.		Vilkor b.		Summa.			
		Antal insättare.	Insatsernas belopp. R:drR:mt.	Antal insättare.	Insatsernas belopp. R:drR:mt.	Antal insättare.	Insatsernas belopp. R:drR:mt.	Antal insättare.	Insatsernas belopp. R:drR:mt.	Antal insättare.	Insatsernas belopp. R:drR:mt.	Antal insättare.	Insatsernas belopp. R:drR:mt.	Antal insättare.	Insatsernas belopp. R:drR:mt.
År 1861.....	15	4	45	43	690	47	735	25	654	29	681	54	1,335	101	2,070
» 1862.....	17	5	200	36	719	41	919	27	496	32	921	59	1,417	100	2,336
» 1863.....	5	3	15	40	669	43	684	20	448	29	501	49	949	92	1,633
» 1864.....	12	4	25	37	582	41	607	21	291	28	534	49	825	90	1,432
» 1865.....	10	6	220	33	803	39	1,023	22	395	33	607	55	1,002	94	2,025

Westerås Slott i Landskansliet och Landskontoret den 31 December 1866.

FR. CRONSTEDT.

C. M. Selling.

Curry Treffenberg.

Tab. No 1.

F O L K M Ä N G D.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
	Den 31 December, enligt Presterskapets summariska uppgifter.			Enligt de mantalslängder, som upprättats vid slutet af motstående år.						Utskrif- nings- manskap.	Enligt årets mönster- rullor ap- proberade beväringss- pligtige.
				Hela folkmängden af			Deraf frie från mantalspengar.				
	mankön.	qvinkön.	Summa.	mankön.	qvinkön.	Summa.	mankön.	qvinkön.	Summa.		
Å landsbygden.											
År 1861	44,132	47,651	91,783	43,515	47,212	90,727	21,446	23,089	44,535	3,454	544
» 1862	44,736	48,080	92,816	44,117	47,558	91,675	23,001	24,964	47,965	3,464	558
» 1863	45,379	48,564	93,943	44,755	48,016	92,771	22,522	24,633	47,155	3,621	660
» 1864	45,773	48,884	94,657	45,698	48,583	94,281	20,601	23,192	43,793	3,785	620
» 1865	45,979	49,171	95,150	45,555	48,945	94,500	20,693	23,547	44,240	3,863	618
I städerna.											
Westerås 1861	2,051	2,610	4,661	2,028	2,577	4,605	929	1,087	2,016	186	24
1862	2,075	2,661	4,736	2,055	2,649	4,704	931	1,114	2,045	165	27
1863	2,105	2,724	4,829	2,080	2,733	4,813	967	1,317	2,284	178	37
1864	2,184	2,797	4,981	2,164	2,779	4,943	966	1,238	2,204	180	23
1865	2,101	2,772	4,873	2,193	2,835	5,028	982	1,286	2,268	180	30
Arboga 1861	1,409	1,613	3,022	1,372	1,598	2,970	619	663	1,282	134	20
1862	1,404	1,601	3,005	1,373	1,595	2,968	604	664	1,268	123	18
1863	1,428	1,634	3,062	1,402	1,608	3,010	626	723	1,349	106	15
1864	1,490	1,670	3,160	1,444	1,644	3,088	649	727	1,376	122	16
1865	1,540	1,729	3,269	1,496	1,712	3,208	652	743	1,395	134	18
Köping 1861	750	997	1,747	729	971	1,700	285	403	688	76	14
1862	731	999	1,730	733	975	1,708	298	425	723	69	8
1863	789	1,020	1,809	718	991	1,709	299	446	745	62	3
1864	812	1,050	1,862	767	1,008	1,775	300	432	732	79	13
1865	820	1,047	1,867	780	1,022	1,802	316	431	747	70	12
Sala 1861	1,569	1,898	3,467	1,528	1,841	3,369	743	853	1,596	109	19
1862	1,593	1,894	3,487	1,568	1,903	3,471	797	898	1,695	96	9
1863	1,622	1,947	3,569	1,604	1,906	3,510	830	913	1,743	94	12
1864	1,635	1,984	3,619	1,602	1,967	3,569	713	852	1,565	109	17
1865	1,660	2,040	3,700	1,654	2,042	3,696	736	864	1,600	116	20
Summa i länets samtliga städer år 1865	6,121	7,588	13,709	6,123	7,611	13,734	2,686	3,324	6,010	500	80
I hela länet.											
År 1861	49,911	54,769	104,680	49,172	54,199	103,371	24,022	26,095	50,117	3,959	621
» 1862	50,539	55,235	105,774	49,846	54,680	104,526	25,631	28,065	53,696	3,917	620
» 1863	51,323	55,889	107,212	50,559	55,254	105,813	25,244	28,032	53,276	4,061	727
» 1864	51,894	56,385	108,279	51,675	55,981	107,656	23,229	26,441	49,670	4,275	689
» 1865	52,100	56,759	108,859	51,678	56,556	108,234	23,379	26,871	50,250	4,363	698

Tab. N:o 2.
J O R D B R U K.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.
	Hvete.	Råg.	Korn.	Hafre.	Blandsäd.	Ärtor.	Bönor.	Potatis.	Ändra rotfrukter.	Bohvet.	Vicker.	Lin och hampa.	Baljväxter.
Vanliga årliga utsädet på ett tunnland..... Tunnor	1½ à 2	¾ à ⅓	1	1½	1	¾ à 1	¾	5 à 8	—	—	1	1	—
1861													
1862													
Tunnland åker använde till odling af.....													
1863													
1864													
1865	40,579		40,088			se N:o 14.	se N:o 14.	5,323	567	—	se N:o 14.	417	2,304
1861													
1862													
Hela årliga utsädesbeloppet..... Tunnor													
1863													
1864													
1865	3,807	26,487	7,212	31,421	4,269	1,594	41	30,799	—	—	398	298	—
1861													
1862													
Skörd på tunnlandet (efter utsädet afdrag) d:o													
1863													
1864													
1865	5,019		4,878			se N:o 14.	se N:o 14.	30,046	53,938	—	se N:o 14.	—	4,740
1861													
1862													
Skörd i korntal af utsädet (d:o d:o d:o).....													
1863													
1864													
1865	6,401	6,769	5,646	4,297	4,588	5,728	2,829	5,192	—	—	4,228	—	—
1861													
1862													
Hela skördebeloppet (d:o d:o d:o) Tunnor													
1863													
1864													
1865	24,369	179,307	40,724	135,044	19,590	9,124	116	159,933	30,583	—	1,681	56	—
Årlig förbrukning på person i medeltal..... Tunnor	2												

Anmärkning:

Tunnlandstalet af den odlade jorden, enligt kommunernas uppgifter till Jordbruksstatistiken.....	210,685	tunnland	13	kappland.
Deraf stadsjord.....	6,070	»	3	»
Beskaffenheten deraf: omkring Mälaren och i allmänhet på slättlandet god, i skogsorten dels medelmåttig, dels svag.				
Brukningssättet deraf: i 2 och 3 skiftesbruk.....	70,662	»	28	»
I vaxelbruk.....	33,409	»	3	»
I koppelbruk.....	10,782	»	2	»
Brukningssättet icke uppgifvet.....	95,831	»	12	»

Summa 210,685 tunnland 13 kappland.

Tunnlandstalet af den naturliga ången, enligt förenämnde uppgifter, 126,146 tunnland 3 kappland, deraf städerna tillhörande 2,109 tunnland 15 kappland. Beskaffenheten deraf dels hårdvall, dels sidvall, bärande gröfre grässlåg utåt sjöstränder och vattendrag.

Tab. No 3.

BOSKAPSSKÖTSEL.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	
	Antal vid 1865 års slut underhållne								
	Hästar		Oxar.	Tjurar.	Kor.	Ungnöt under 2 år.	Får.	Getter.	Svin.
	öfver 3 år.	under 3 år.							
På landet	12,178	1,019	9,992	1,693	39,653	14,642	32,066	894	11,857
I städerna.....	481	14	132	18	1,387	146	339	8	334
Summa	12,659	1,033	10,124	1,711	41,040	14,788	32,405	902	12,191

Tab. No 4.

SKOGSHUSHÅLLNING.

1.	2.	3.	4.	5.	6.				
Särskilda slag af skogar m. m.	Areal vid periodens slut.	Till ordnad skogshushåll- ning indelade.	Afverkningsbelopp						
	Kvadratref.		År.	utfördt i					
				kvantitet. Kubik-fot.	penningvärde. R:dr R:mt.				
1. Kongl. Maj:t och Kronan omedelbart tillhörige och under Dess disposition stående: (Krono- parker och -skogar) finnas ej.	108,362	79,407	1861	538,803	11,854				
2. Boställens, Kyrkors, Läroverks och fromma stiftelsers: se särskilda tabellen Litt. K i texten.									
3. Häradsskogar									
Thorstuna, Siende, Tuhundra, Norrbo, Lisjö, Bergs, Svodvi, Sämskarbo, Kungsörs och Setterbo allmänningar (10 stycken).....									
Summa								2,736,586	60,194
4. Sockenallmänningar (oskiftade): Alla sockenallmänningarne inom länet äro skiftade och befinna sig i uthugget skick med undantag af Nora allmänning, hvilken är upplåten till Sala silfververk.									
5. Ekeplanteringar: se berättelsen.									
6. Mullbärsplanteringar: finnas ej.									
7. Andra skogsplanteringar: se berättelsen.									
8. Flygsandsfält: finnas ej.									
9. Enskildes skogar: se berättelsen.									

Tab. N:o 5.

DÖDADE ROFDJUR.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
År.	Björnar.	Vargar.	Lodjur.	Jerfvar.	Räfvar.	Örnar och Ufvar.	Hökar.	Mårdar.	Belopp af utbetald belöning. R:dr R:mt.
1861.....	—	3	3	—	805	35	274	—	2,798
1862.....	—	6	4	—	819	35	386	—	3,021,50
1863.....	—	4	7	—	759	42	444	—	2,909,50
1864.....	—	3	6	—	722	66	396	—	3,381
1865.....	—	3	1	—	370	49	489	—	2,335
Summa	—	19	21	—	3,475	227	1,989	—	14,445

Tab. N:o 6.

AF ROFDJUR DÖDADE HUSDJUR.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
År.	Hästar.	Nötkreatur.	Får.	Getter.	Svin.	Fjäderfän.	Jagthund.	Skadan, beräknad i penningvärde. R:dr R:mt.
1861.....	1	4	85	1	—	697	—	1,529,75
1862.....	1	14	188	3	—	693	—	2,476,60
1863.....	—	3	224	11	2	718	—	2,285,15
1864.....	—	5	127	2	1	1,208	1	2,034,04
1865.....	1	6	101	—	—	1,371	—	2,336,83
Summa	3	32	725	17	3	4,687	1	10,662,37

Tab. No 7 a.

BRUK, GRUFVOR, FABRIKER OCH MANUFAKTUR-INRÄTTNINGAR ÅR 1865.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.		21.															
																			Antal Fabriker	Drifkraft, bestående af		Antal begagnade maskiner och redskap.	Ägare eller innehafvare		Arbetare						Summa.	Tillverkningens	värdet.			
																				ej begagnade i gång.			Kreatur.	Beträknade hästkrafter.	Ensam ägare eller innehafvare.	Bolag.	Mästare.	öfver 18 år.		under 18 år.				kvantitet.	R:dr R:mt.	
																												m.	q.	m.						q.
Å landsbygden.																																				
Benmjölsfabriker	3	—	3	—	10	4	2	—	1	2	4	—	8	—	5	—	19	3,575 centner benmjöl.....	19,662,50	35,25																
Blyertsverk	1	1	—	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	251 centner blyerts	obekant.	obekant.															
Färgerier	1	—	—	1	—	1	1	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	2	14 c:tr garn, 6,100 fot vadmal ..	1,660	6															
Garfverier	9	—	—	—	—	98	8	1	—	9	10	—	2	—	4	—	25	{139,4 läder, 5,855} (skinn, 860 hudar)	12,653,75	40,50																
Jerngrufvor	36	52	27	14	1	—	43	2	—	40	—	4	—	—	—	—	—	310	1,565,604 centner malm	—	—															
Jernbruk	56	12	—	56	1	—	58	13	—	33	—	—	—	—	—	—	—	891	{496,861 centner tackjern,} {347,824 centner stångjern,} {39,767 c:tr jernmanufaktur}	—	—															
Kimröksfabrik	1	—	—	1	—	10	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	500 centner	3,000	—															
Kopparverk	1	—	—	1	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26	1,014,16 centner garkoppar	—	—															
Messingsbruk	1	—	—	1	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	145	3,082 centner messing	—	—															
Silfververk	1	1	—	—	—	—	—	—	—	2	—	245	28	—	—	—	—	322	{1,820 skålp. 41 ort silfver,} {1,037,82 centner bly,} {269,35 centner silfverglitt}	130,956,58	—															
Summa	110	66	27	77	3	20	213	28	1	77	12	264	28	10	—	58	—	1,740																		
I städerna.																																				
Axelfabrik	1	—	—	—	—	1	10	—	—	1	1	5	—	—	—	—	2	8	18,000	—																
Bresiljefabrik	1	—	—	—	—	12	—	—	—	1	—	—	—	2	—	—	—	2	190 centner bresilja.....	1,152	10															
Bryggeri	1	—	2	—	—	—	1	—	—	1	1	2	—	—	—	—	—	3	25,000	—																
Bränvinsbränneri	1	—	—	1	—	—	—	—	—	1	1	—	—	17	—	—	—	18	80,634 kannor bränvin	48,380	30															
Färgerier	8	—	1	—	—	—	1	8	—	—	8	13	—	—	—	—	1	22	19,600	69,25																
Garfverier	12	—	7	—	—	—	285	11	—	1	12	26	—	—	—	—	4	42	110,813	163																
Gjuteri och mekanisk verkstad ..	2	—	2	1	21	—	47	1	—	1	1	168	—	7	—	9	—	185	286,960	150																
Hagelfabrik	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	3	—	—	—	—	—	—	3456 centner hagel	9,120	15															
Kalkbränneri	1	—	—	—	—	—	—	1	—	1	1	—	—	6	2	8	—	17	36,000 kubikfot kalk	4,680	5															
Kemisk-teknisk fabrik	1	—	—	—	—	—	4	—	—	1	1	—	6	—	—	—	—	8	3,000	4																
Metall (Messings-) fabrik	1	—	1	1	2	—	2	—	—	1	—	—	—	9	—	6	—	15	35,000	45																
Tobaksfabrik	1	—	—	1	6	—	1	1	—	—	1	17	—	4	12	25	8	67	93,050	150																
Tändsticksfabrik	1	—	—	—	—	—	2	1	—	—	1	9	23	—	—	—	—	33	5,500	10																
Urfabriker	2	—	—	—	—	—	—	2	—	—	2	2	—	—	—	—	—	4	950	8,90																
Summa	34	—	10	3	4	42	353	25	—	10	30	245	29	45	14	56	8	427	661,205	660,15																

Tab. N:o 7 b.

HANDTVERKERIER ÅR 1865.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	1.	2.	3.	4.	5.	6.
	Handverkare.		Antal arbetare.		Bevilling för rörelsen.		Handverkare.		Antal arbetare.		Bevilling för rörelsen.
	m.	q.	m.	q.	R:dr R:mt.		m.	q.	m.	q.	R:dr R:mt.
I städerna.											
Bagare	9	5	4	2	58	Slaktare	2	—	3	—	14
Bleckslagare	7	—	11	—	36	Snickare	22	—	35	—	115
Bokbindare	10	—	9	—	33	Sockerbagare	4	1	2	—	25
Borstbindare	1	—	—	—	2	Spegelmakare	2	—	5	—	15
Bryggare	1	—	9	3	15	Svarfvare	4	—	6	—	11
Bundtmakare	1	—	1	—	2	Tennjutare	1	—	—	—	5
Byggmästare	2	—	2	—	14	Tunnbindare	5	—	7	—	26
Färgare	7	—	7	—	66	Urmakare	8	—	7	—	45
Garfvare	11	—	31	—	161	Vagnmakare	6	—	3	—	14,50
Glasmästare	5	1	4	—	35	Summa	280	16	386	8	1,379,50
Guldsmeder	5	—	12	—	44	På landet.					
Gördelmakare	3	—	3	—	11,50	Glasmästare	3	—	—	—	4
Handskmakare	1	1	2	—	2	Kopparslagare	2	—	2	—	1
Hattmakare	3	—	5	3	18	Messingsarbetare	1	—	1	—	—
Kakelugnsmakare	6	1	25	—	58	Murare	3	—	2	—	3
Kammakare	3	1	7	—	10,50	Målare	3	—	1	—	2
Klensmeder	15	—	30	—	80	Sadelmakare	2	—	—	—	1
Klädsömmerskor	—	6	—	—	3	Skomakare	97	—	63	—	90
Kopparslagare	11	—	12	—	43	Skräddare	68	—	32	—	62,50
Murare	4	—	—	—	10	Smeder	28	—	15	—	37
Målare	15	—	27	—	80	Snickare	69	—	12	—	89,50
Nålmakare	1	—	1	—	1	Svarfvare	1	—	—	—	1
Plåtslagare	1	—	—	—	1	Vagnmakare	1	—	—	—	1
Sadelmakare	15	—	13	—	47	Urmakare	1	1	3	—	3
Sejlar	16	—	15	—	41	Summa	279	1	131	—	295
Skomakare	43	—	46	—	113						
Skräddare	30	—	42	—	124						

Tab. N:o 8.

ALLMÄNNA VÄGAR, GÄSTGIFVERIER OCH SKJUTSNING ÅR 1865.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
Särskilda slag af vägar.	Längd i mil				Kostnad i R:dr R:mt för de under perioden				Gästgifveriernas antal vid periodens slut.	Antal hästar, utgångne		
	af hvarje slag af motstående vägar	af inderlade med skjutsstationer försedda vägar	af fulländade och afsynade nya vägar	af omlagda eller betydligt förbättrade vägsträckor	fulländade nya vägar		omlagda eller betydligt förbättrade vägsträckor			År.	till kungs- och krono-skjuts.	till gästgifverier-skjuts.
					af statsmedel.	af kommunernas medel.	af statsmedel.	af kommunernas medel.				
	vid periodens slut.		under perioden.									
Allmänna landsvägar	73 ¹²⁸³ / ₁₈₀₀₀	65 ¹⁴⁶³ / ₁₈₀₀₀	30 ⁸³ / ₀₀₀	1 ²⁰¹ / ₈₀₀	—	—	2,660	1,315	25	1861	1,241	19,968
Häradsvägar	43 ³²⁶¹ / ₃₈₀₀₀	22 ⁶⁵⁴⁴ / ₁₈₀₀₀	—	—	—	—	3,500	2,783	4	1862	612	17,787
Socknevägar	59 ³⁸⁸⁷ / ₃₈₀₀₀	—	—	—	—	—	—	—	—	1863	586	15,119
I städer	—	—	—	—	—	—	—	—	4	1864	1,185	15,144
										1865	1,243	15,301
Summa	175 ³³¹⁴ / ₃₈₀₀₀	87 ⁸¹⁰⁷ / ₁₈₀₀₀	30 ⁸³ / ₀₀₀	1 ²⁰¹ / ₈₀₀	—	—	6,160	4,098	33		4,867	83,319
Gästgifverier med skjutsentreprenad	—	—	—	—	—	—	—	—	29			88,186

Tab. N:o 9 a.

SJÖFART ÅR 1865.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.
	Fartyg och båtar öfver 3 nylåster, begagnade till utrikes sjöfart.							Fartyg och båtar öfver 3 nylåster, begagnade till inrikes sjöfart.						Summa under året begagnade fartyg och båtar öfver 3 nylåster.							
	Seglande.		Med ångmachin försedda.			Besättning.		Seglande.		Med ångmachin försedda.			Besättning.		Seglande.		Med ångmachin försedda.			Besättning.	
	Antal.	Låstetal.	Antal.	Låstetal.	Hästkraft.	Skeppare.	Sjöfolk.	Antal.	Låstetal.	Antal.	Låstetal.	Hästkraft.	Skeppare.	Sjöfolk.	Antal.	Låstetal.	Antal.	Låstetal.	Hästkraft.	Skeppare.	Sjöfolk.
Landsbygden.....	—	—	—	—	—	—	—	49	597,6482	1	21	15	45	89	49	597,6482	1	21	15	45	89
Summa för landsbygden	—	—	—	—	—	—	—	49	597,6482	1	21	15	45	89	49	597,6482	1	21	15	45	89
Städerna: Westerås.....	1	25,72	—	—	—	1	3	10	186,26	2	13,82	30	12	27	11	211,98	2	13,82	30	13	30
Arboga.....	—	—	—	—	—	—	—	19	418	3	20	160	22	64	19	418	3	20	160	22	64
Köping.....	—	—	—	—	—	—	—	9	193,92	1	3,74	60	10	18	9	193,92	1	3,74	60	10	18
Summa för städerna	1	25,72	—	—	—	1	3	38	798,18	6	37,56	250	44	109	39	823,90	6	37,56	250	45	112
Summa för hela länet	1	25,72	—	—	—	1	3	87	1,395,8282	7	58,56	265	89	198	88	1,421,5482	7	58,56	265	90	201

Tab. N:o 9 b.

HANDEL ÅR 1865.

1.	2.	3.	4.	5.	6.
	Handlande.		Betjening.		Bevilling. i och för rörelsen. R:dr R:mt.
	Män.	Qvinnor.	Män.	Qvinnor.	
I Städerna.					
1. De, som idka grosshandel eller försälja varor i bod eller från annat upplagsställe.....	90	30	81	9	2,714,50
2. De, som utom den ort, der de äro bosatte, sjelfva eller genom andra kringföra eller annorlunda än å marknad till salu utbjuda varor.....	3	—	2	1	66
3. Utländningar, som undfått tillstånd att här i Riket idka handel.....	—	—	—	—	—
Summa	93	30	83	10	2,780,50
På Landsbygden.					
Enligt 1:a mom.....	66	11	22	2	559,30
Enligt 2:a mom.....	1	—	—	—	10
Enligt 3:e mom.....	—	—	—	—	—
Summa	67	11	22	2	569,30

Tab. No 10 a.

HEMMAN OCH LÄGENHETER M. M. Å LANDSBYGDEN ÅR 1865.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
Hemman och jordlägenheter af alla slag, efter olika natur, vid femårsperiodens slut.	Hemman.			Antal				Taxeringsvärde. R:dr R:mt.
	Mantal		Brukningsdelar.	jordtorp.	ryttare- soldat- o. båtsmans- torp.	back- stugor.	andra lägen- heter.	
	oförmedlade.	nu varande.						
A) Kronoegendomar.								
1) Under allmän disposition.								
a) Kungs- och Kungsladugårdar	41,250	41,250						333,700
b) Säterier	8	8						155,000
c) Hemman	41,812	35,687						482,100
d) Boställen	191,031	167,740						2,363,695
e) Jordlägenheter	—	—						391,600
f) Fiskerier	—	—						—
g) Verk och Inrättningar	—	—						1,100
Summa	282,093	252,677						3,727,195
2) Under enskild disposition.								
a) Säterier	0,500	0,500						12,000
b) Hemman	112,740	108,406						1,285,106
c) Jordlägenheter	—	—						218,725
d) Fiskerier	—	—						500
e) Verk och Inrättningar	—	—						72,800
Summa	113,240	108,906						1,589,131
B) Skatteegendomar.								
a) Boställen	4,625	3,958						60,500
b) Säterier	37,500	37,500						1,068,823
c) Hemman	2,000,510	1,927,510						34,143,386
d) Jordlägenheter	—	—						352,887
e) Fiskerier	—	—						—
f) Verk och Inrättningar	—	—						1,268,654
Summa	2,042,635	1,968,968						36,894,250
C) Frälseegendomar.								
a) Boställen	0,500	0,500						5,550
b) Säterier och ladugårdar	99,125	97,625						2,804,533
c) Rå- och Rörshemman	25,417	20,167						357,684
Insocknehemman	—	—						—
d) Hemman	441,719	401,719						6,937,655
Utsocknehemman	—	—						—
e) Jordlägenheter	—	—						36,900
f) Fiskerier	—	—						—
g) Verk och Inrättningar	—	—						529,600
Summa	566,761	520,011						10,671,922
Sammandrag.								
Krono	395,333	361,583						5,316,326
Skatte	2,042,635	1,968,968						36,894,250
Frälse	566,761	520,011						10,671,922
Summa	3,004,729	2,850,562	6,705		3,936			52,882,498

Tab. N:o 10 b.

JORDOMRÅDE OCH EGENDOMAR I STÄDERNA.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
År.	Tomter.		Antal nybyggda bonings- hus.	Jordar och lägenheter.						Taxeringsvärde i R:dr R.mt.		
	Antal			Åker	Äng	Skog	Betesmark m. m.	Summa jordareal.	Nuva- rande mantal.	Af hus och tomter.	Af jordar.	Summa.
	bebyggda.	obebygg- da.										
1861.....	1,125	86	15	20,540	24,221	87,563	6,232	138,556	99 $\frac{1}{8}$	—	—	5,647,297
1862.....	1,125	86	9	20,596	24,221	87,563	6,176	138,556	99 $\frac{1}{8}$	—	—	7,991,667
1863.....	1,125	86	13	20,596	24,221	87,563	6,176	138,556	99 $\frac{1}{8}$	6,261,440	2,126,115	8,387,555
1864.....	1,127	84	17	20,596	24,221	87,563	6,176	138,556	99 $\frac{1}{8}$	6,541,455	2,123,673	8,665,128
1865.....	1,129	82	28	20,596	24,221	87,563	6,176	138,556	99 $\frac{1}{8}$	6,707,131	2,077,348	8,784,479

Tab N:o 11.

LAGA SKIFTEN ÅREN 1861—1865.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.
År.	Sökta skiftens antal.	A f s l u t a d e l a g a s k i f t e n .																							
		Antal.	Skiftade mantal.		Qvarboende delägarers					Utflyttande delägarers					Summa skiften.	Skiftade kvadratref.						Utgifter till Landtmätare och gode män. R:dr.	Öfrige beräknade utgifter. R:dr.		
			oförmedlade.	nuvarande.	Skiftes-antal.				Summa.	Skiftes-antal.				Summa.		Åker.	Äng.	Odlingsmark.	Afrösningsjord.	Impedimenter.	Summa.				
					1.	2.	3.	4.		öfver 4.	1.	2.	3.											4.	öfver 4.
1861.....	36	27	—	56 $\frac{1}{8}$	42	43	28	—	—	113	27	26	16	—	—	69	339	21,824	20,775	137	63,984	146	106,866	43,505	83,838
1862.....	41	36	—	59	38	51	15	—	—	104	16	24	10	—	—	50	279	19,235	16,625	1,343	55,279	106	92,588	35,991	57,570
1863.....	43	40	1	56 $\frac{1}{8}$	62	43	33	2	1	141	26	27	25	—	—	78	415	22,562	20,855	490	73,725	2,642	120,274	44,345	100,554
1864.....	35	39	7 $\frac{1}{8}$	65 $\frac{1}{8}$	36	64	23	—	—	123	34	53	18	—	—	105	427	24,820	20,599	574	80,272	2,209	128,474	48,891	77,402
1865.....	34	38	5	62 $\frac{1}{8}$	55	54	19	—	—	128	43	37	22	—	—	102	403	26,804	14,508	2,596	69,358	1,722	114,988	47,501	112,823
Summa	189	180	12 $\frac{1}{8}$	300	233	255	118	2	1	609	146	167	91	—	—	404	1,863	115,245	93,362	5,140	342,618	6,825	563,190	220,233	432,187

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	
	Afkortad.					Anordnad eller		
	1861.	1862.	1863.	1864.	1865.	1861.	1862.	
Stats-medel.								
Ränta	R:dr R:mt	380,01	395,54	332,05	330,17	323,63	310,514,28	317,375,28
Afrads-spanmål	"	—	—	3,17	—	—	64,860,58	66,897,44
Tionde- do	"	—	—	—	—	—	109,454,78	113,122,04
Arrendemedel	"	242,50	210,29	188,10	148,48	167,10	34,637,36	30,315,18
Tiondetackjern och skattejernsavgift	"	63,63	61,45	52,27	66,03	53,36	7,056,70	6,003,33
Silfvertionde, Myntarelön och Slagskatt	"	—	—	—	—	—	676,30	868,50
Mantalspenningar	"	1,830,21	640,12	608,65	444,33	454,20	18,992,00	19,304,77
Bötesmedel	"	9,473,58	5,096,86	8,265,41	3,922,61	4,106,86	11,136,91	10,045,19
Kavalleri-Regementenas Hästvakans-spanmål	"	—	—	—	—	—	39,691,52	40,686,14
Tillfälliga Karlevakans-avgift af Rust- och Rotehållare	"	—	58,32	—	—	—	300,71	194,42
Båtsmansvakansavgift	"	—	—	—	—	—	1,113,67	1,008,77
Chartæ Sigillatæ-avgift af testamenten	"	—	—	—	—	—	21,63	—
Vakansavgift af nyroterad jord	"	—	—	—	—	—	2,147,29	2,009,96
Sjette Hufvudtitelns besparingsmedel	"	—	—	—	—	—	56,80	75,42
Attonde do do	"	—	—	—	—	—	1,672,38	1,727,95
Besparing å Landshöfdingelönen	"	—	—	—	—	—	1,500,00	1,500,00
Trosspassevolansavgift	"	—	—	—	—	—	1,895,75	1,905,25
F. d. Westerås Skole stats-spanmåls-medel	"	—	—	—	—	—	—	59,69
Affidne Bergsfogden Furtenbachs proprie balans	"	—	—	—	792,31	—	—	—
Chartæ Sigillatæ-medel	"	123,06	—	—	—	—	41,048,77	40,263,56
Bränvinstillverkningsavgift	"	—	—	—	—	—	268,881,60	283,050,60
Kontrollstämpelmedel	"	—	—	—	—	—	504,05	459,36
Summa		12,112,69	6,462,58	9,449,65	5,703,93	5,105,15	916,163,08	936,873,85
Riksgäldsmedel.								
Allmän bevilning	R:dr R:mt	2,166,62	589,69	589,34	518,67	571,78	78,646,07	77,738,02
Odlingslån	"	—	—	—	—	—	3,133,13	3,132,98
Tidningstämpningsavgift	"	—	—	—	—	—	418,00	419,00
Skatteköpeskillingsmedel	"	—	—	—	—	—	—	87,70
Kongl. Kammar-Rättens anmärkningsmedel	"	—	—	—	—	—	130,80	213,14
Löseskillingsmedel för ekskog	"	—	—	—	—	—	54,90	0,88
Summa		2,166,62	589,69	589,34	518,67	571,78	82,382,90	81,591,22
Diverse Verks medel.								
Skogsplanteringskassans medel	R:dr R:mt	—	—	—	—	—	180,01	307,80
Bränvinsutskänkungs- och utminuterings-avgift	"	—	—	—	—	—	65,713,07	66,242,04
Kurhusmedel	"	534,17	403,75	382,87	382,75	388,45	12,986,26	12,294,10
Riddarhusmedel	"	20,00	5,00	5,00	—	—	475,00	480,00
Folkskolemedel	"	554,10	447,86	430,43	434,47	451,46	14,840,26	15,017,16
Westmanlands Läns Brandstods-Bolags medel	"	30,21	39,99	61,55	80,99	69,09	12,074,43	17,638,01
Jagtkassans medel	"	—	—	—	—	—	—	—
Landstingsmedel	"	—	—	4,24	0,60	—	—	—
Allmänna Beväringsfondens medel	"	—	—	—	—	—	3,900,00	2,805,00
Summa		1,138,48	896,60	884,09	898,81	909,00	110,169,03	114,784,11
Annorstädes debiterade medel.								
Hospitals-spanmåls-medel	R:dr R:mt	—	—	—	306,45	102,15	12,520,30	11,321,87
Stockholms Skolestats spanmålsmedel	"	—	—	—	14,15	13,67	812,86	840,04
Westerås Skolestats do	"	—	—	—	—	—	57,77	—
Stockholms stora Barnhus medel	"	—	—	—	493,95	170,89	2,566,53	2,652,22
Upsala Domkyrkas Kronotiondemedel	"	—	—	—	—	—	196,07	202,58
Westerås do do	"	—	—	—	56,55	27,35	1,346,18	1,391,02
Wadstena Krigsmanshus kassas äldre medel	"	—	—	—	—	—	37,69	18,91
Regementsskrifvares uppbödsrester	"	49,13	374,43	23,63	447,40	41,39	2,564,76	4,866,72
Upsala Kongl. Akademis do	"	—	—	—	—	179,94	5,484,39	5,674,35
Sala Bergslags do	"	97,50	—	—	42,30	6,98	18,717,43	19,479,13
Summa		146,63	374,43	23,63	1,360,80	542,37	44,303,89	46,446,84
Summa för hela länet		15,564,42	8,323,30	10,946,71	8,482,21	7,128,30	1,153,018,90	1,179,696,02

No 12.

UPPBÖRDEN.

9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.
inom räkenskapsåret influten.			Resterande vid räkenskapsårets slut.					Summa uppbörd, deri inberäknade restantierna från föregående år.				
1863.	1864.	1865.	1861.	1862.	1863.	1864.	1865.	1861.	1862.	1863.	1864.	1865.
313,393,42	305,913,99	298,692,59	10,99	0,28	77,43	1,28	164,23	310,904,68	317,771,10	313,802,90	306,244,84	299,180,45
65,116,02	60,123,06	57,816,27	—	69,49	971,69	433,96	257,95	64,860,58	66,966,93	66,090,88	60,556,42	58,073,62
111,463,47	110,446,38	106,843,39	—	—	—	7,30	—	109,454,78	113,122,04	111,463,47	110,453,68	106,843,39
27,296,86	22,450,37	29,245,70	311,85	311,85	380,60	—	207,00	35,191,71	30,837,32	27,865,56	22,598,85	29,619,80
7,293,53	8,169,53	6,939,65	—	855,05	—	—	515,41	7,120,23	6,920,83	7,345,80	8,235,56	7,508,42
1,045,18	788,18	809,96	—	—	—	—	—	676,30	868,50	1,045,18	788,18	809,96
19,551,05	16,717,80	16,753,80	196,82	201,93	189,33	144,60	124,40	21,019,03	20,146,82	20,349,03	17,306,73	17,332,40
8,803,98	7,948,80	6,447,99	7,860,65	5,064,90	3,341,26	3,878,58	4,837,40	28,470,94	20,206,95	20,410,65	15,749,99	15,392,25
39,756,36	38,898,77	37,913,64	105,14	—	—	—	—	39,796,66	40,686,14	39,756,36	38,898,77	37,913,64
89,76	98,53	255,12	—	—	—	—	—	300,71	252,74	89,76	98,53	255,12
999,77	935,68	1,018,29	—	—	—	—	—	1,113,67	1,008,77	999,77	935,68	1,018,29
—	—	—	—	—	—	—	—	21,63	—	—	—	—
1,937,24	1,740,63	1,922,43	—	—	—	—	—	2,147,29	2,009,96	1,937,24	1,740,63	1,922,43
348,15	—	—	—	—	—	—	—	56,80	75,42	348,15	—	—
1,701,64	1,686,61	1,632,49	7,88	15,98	26,33	36,59	44,28	1,680,26	1,743,93	1,727,97	1,723,20	1,676,77
1,500,00	1,500,00	1,500,00	—	—	—	—	—	1,500,00	1,500,00	1,500,00	1,500,00	1,500,00
1,900,00	1,900,00	1,900,00	4,75	—	—	—	—	1,900,50	1,905,25	1,900,00	1,900,00	1,900,00
58,37	58,34	56,39	—	—	—	—	—	—	59,69	58,87	58,34	56,39
—	—	—	—	—	792,31	—	—	—	—	792,31	—	—
31,003,19	35,257,18	27,437,29	5,128,84	7,253,62	9,328,34	9,571,74	8,195,25	46,300,67	47,517,18	40,831,53	44,823,92	35,632,54
324,117,00	239,997,90	287,206,95	—	—	—	—	—	268,881,60	283,050,60	324,117,00	239,997,90	287,206,95
476,82	417,79	369,19	—	—	—	—	—	504,05	459,86	476,82	417,79	369,19
957,851,81	855,048,94	884,761,14	13,626,32	13,773,10	15,607,29	14,073,45	14,345,32	941,902,09	957,109,53	962,908,75	874,826,32	904,211,61
76,514,58	79,718,04	78,685,53	491,95	406,54	352,96	306,76	257,33	81,304,64	78,734,25	77,456,88	80,543,47	79,514,64
3,136,51	3,133,48	2,517,03	—	—	—	—	1,50	3,133,13	3,132,98	3,136,51	3,133,48	2,518,53
421,86	449,56	531,00	—	—	—	—	—	418,00	419,00	421,86	449,56	531,00
120,38	4,00	15,99	—	—	—	—	—	—	87,70	120,38	4,00	15,99
110,32	125,41	39,81	—	—	—	—	—	130,80	213,14	110,32	125,41	39,81
0,74	1,27	1,50	—	—	—	—	—	54,90	0,38	0,74	1,27	1,50
80,304,39	83,431,56	81,790,86	491,95	406,54	352,96	306,76	258,83	85,041,47	82,587,45	81,246,69	84,256,99	82,621,47
677,73	213,85	179,37	—	—	—	—	—	180,01	307,80	677,73	213,85	179,37
70,652,98	71,949,86	72,782,73	—	—	—	—	—	65,713,07	66,242,04	70,652,98	71,949,86	72,782,73
12,462,50	14,011,90	14,048,65	130,72	127,62	117,75	94,35	90,75	13,651,15	12,825,47	12,963,12	14,489,00	14,527,85
515,45	495,00	480,00	5,00	—	—	5,00	10,00	500,00	485,00	520,45	500,00	490,00
15,256,22	16,708,34	16,740,87	158,87	162,25	144,08	120,31	119,95	15,553,23	15,627,27	15,830,73	17,263,12	17,312,28
13,054,19	19,176,85	23,088,03	106,05	141,12	67,40	25,20	98,92	12,210,69	17,819,12	13,183,14	19,283,04	23,256,04
3,75	—	175,00	—	—	—	—	—	—	—	3,75	—	175,00
1,890,36	1,65	0,72	—	—	3,23	0,98	0,26	—	—	1,897,83	3,23	0,98
2,802,50	3,300,00	2,602,50	—	—	—	—	—	3,900,00	2,805,00	2,802,50	3,300,00	2,602,50
117,315,68	125,857,45	130,097,87	400,64	430,99	332,46	245,84	319,88	111,708,15	116,111,70	118,532,23	127,002,10	131,326,75
13,225,23	11,247,80	11,329,09	—	1,148,80	—	—	—	12,520,30	12,470,67	13,225,23	11,554,25	11,431,24
828,11	806,67	779,78	—	—	—	—	—	812,86	840,04	828,11	820,82	793,45
—	—	—	—	—	—	—	—	57,77	—	—	—	—
2,455,33	2,256,88	2,334,48	—	—	159,27	—	—	2,566,53	2,652,22	2,614,60	2,750,83	2,505,37
199,77	198,01	191,39	—	—	—	—	—	196,07	202,58	199,77	198,01	191,39
1,343,04	1,311,45	1,286,82	—	—	28,53	—	—	1,346,18	1,391,02	1,371,57	1,368,00	1,314,17
42,25	30,20	84,39	—	—	—	—	—	37,60	18,91	42,25	30,20	84,39
2,463,27	4,502,27	4,260,18	35,63	—	—	—	—	2,649,52	5,241,15	2,486,90	4,949,67	4,301,57
—	—	2,103,22	—	—	—	—	—	5,484,39	5,674,35	—	—	2,283,16
15,644,20	27,570,57	29,751,95	—	—	—	—	—	18,814,93	19,479,13	15,644,20	27,612,87	29,758,93
36,201,20	47,923,85	52,121,30	35,63	1,148,80	187,80	—	—	44,486,15	47,970,07	36,412,63	49,284,65	52,663,67
1,191,673,08	1,112,261,80	1,148,771,17	14,554,54	15,759,43	16,480,51	14,626,05	14,924,03	1,183,137,86	1,203,778,75	1,219,100,30	1,135,370,06	1,170,823,50

Tab. No 13.

SPARBANKERNA.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.		
År.	Under året					Vid årets slut				Klassifikation af delägarne efter deras vid hvarje års slut inestående behållning.												
	tillkomne nya delägare.	afgånge delägare.	insatt belopp.		i räkenskaperna godtgjord ränta å delägarnes kapital.	uttaget belopp.		qvarstående delägare.	inestående behållning, tillhörande delägare.	befintligt öfverskott (grund- och reservfond, räntevinster m. m.).	Summa af kolumnerna N:ris 8 och 9.	1861.		1862.		1863.		1864.		1865.		
			Antal.	R:dr		R:mt.	R:dr					R:mt.	Antal delägare.	Summa R:drR:mt.	Antal delägare.	Summa R:drR:mt.	Antal delägare.	Summa R:drR:mt.	Antal delägare.	Summa R:drR:mt.	Antal delägare.	Summa R:drR:mt.
Antal.	Antal.	R:dr	R:mt.	R:dr	R:mt.	R:dr	R:mt.	Antal.	R:dr	R:mt.	R:dr	R:mt.	R:dr	R:mt.	R:dr	R:mt.	R:dr	R:mt.	R:dr	R:mt.	R:dr	R:mt.
1860	—	—	—	—	—	2,905	363,314	24,239	387,553	under 1 R:dr.....	80		61		66		67		77			
1861	513	270	114,574	19,599	54,346	3,147	443,206	23,388	466,594	fr. 1 t. o. m. 10 R:dr	481		468		467		840		811			
1862	611	184	111,364	23,204	64,125	3,382	513,397	25,647	539,044	" 10—25 "	424		452		490		589		724			
1863	541	310	114,488	26,244	87,391	3,614	566,843	28,618	595,461	" 25—50 "	390		428		457		515		586			
1864	1,007	315	127,764	28,798	94,387	4,362	629,115	31,982	661,097	" 50—100 "	514		569		600		679		709			
1865	947	450	187,326	36,004	119,909	4,861	732,533	36,906	769,439	" 100—200 "	598		602		642		678		854			
										" 200—300 "	264		314		343		373		376			
										" 300—400 "	193		165		189		214		220			
										" 400—500 "	74		97		103		117		139			
										" 500—1,000 "	147		177		198		223		280			
										utöfver 1,000 "	42		49		63		67		85			
										Summa	3,147		3,382		3,618		4,362		4,861			

Tab. No 14.

FATTIGVÅRDEN.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	
År.	Fattigvårds-samhällen				Antal fattighjon, som erhållit full försörjning.								Antal af fattigvården understödde, som ej fått full försörjning.			Fattigvårdens inkomster. R:dr R:mt.									
	med gemensam fattigvård.		med fattigvården roteris delad.		Äldre personer, vårdade				Barn, vårdade i och utom fattighus.				Summa.		Summa af båda könen.		Afkastning af egendom, kollekt m. m.	Personel afgift.	Tillskott		Ersättning		Summa inkomster.	Summa utgifter i och för fattigförsörjning. R:dr R:mt.	
	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.			Summa.	efter fyrk eller bevillning.	efter annan grund.	af statsmedel.			af annat fattigvårds-samhälle.
	Antal rotar.	Antal fattighus.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	Summa.	m. m.							
1861	44	28	211	131	117	365	158	330	270	313	545	1,008	1,553	620	1,993	2,613	29,798	9,267	19,580	39,114	551	565	98,875	96,619	
1862	44	28	211	137	117	364	149	336	278	309	544	1,009	1,553	654	2,139	2,793	29,057	9,663	21,111	38,415	630	659	99,535	100,798	
1863	44	28	206	139	119	362	149	321	267	299	535	982	1,517	635	2,050	2,685	30,678	9,793	26,145	28,263	425	588	95,892	89,520	
1864	44	28	204	136	116	350	153	333	274	285	543	968	1,511	661	2,068	2,729	28,881	11,352	26,463	26,125	418	356	93,545	95,322	
1865	44	28	209	140	124	364	151	343	300	321	575	1,028	1,603	676	2,170	2,846	27,750	11,511	29,091	28,144	1,120	80	97,696	97,163	